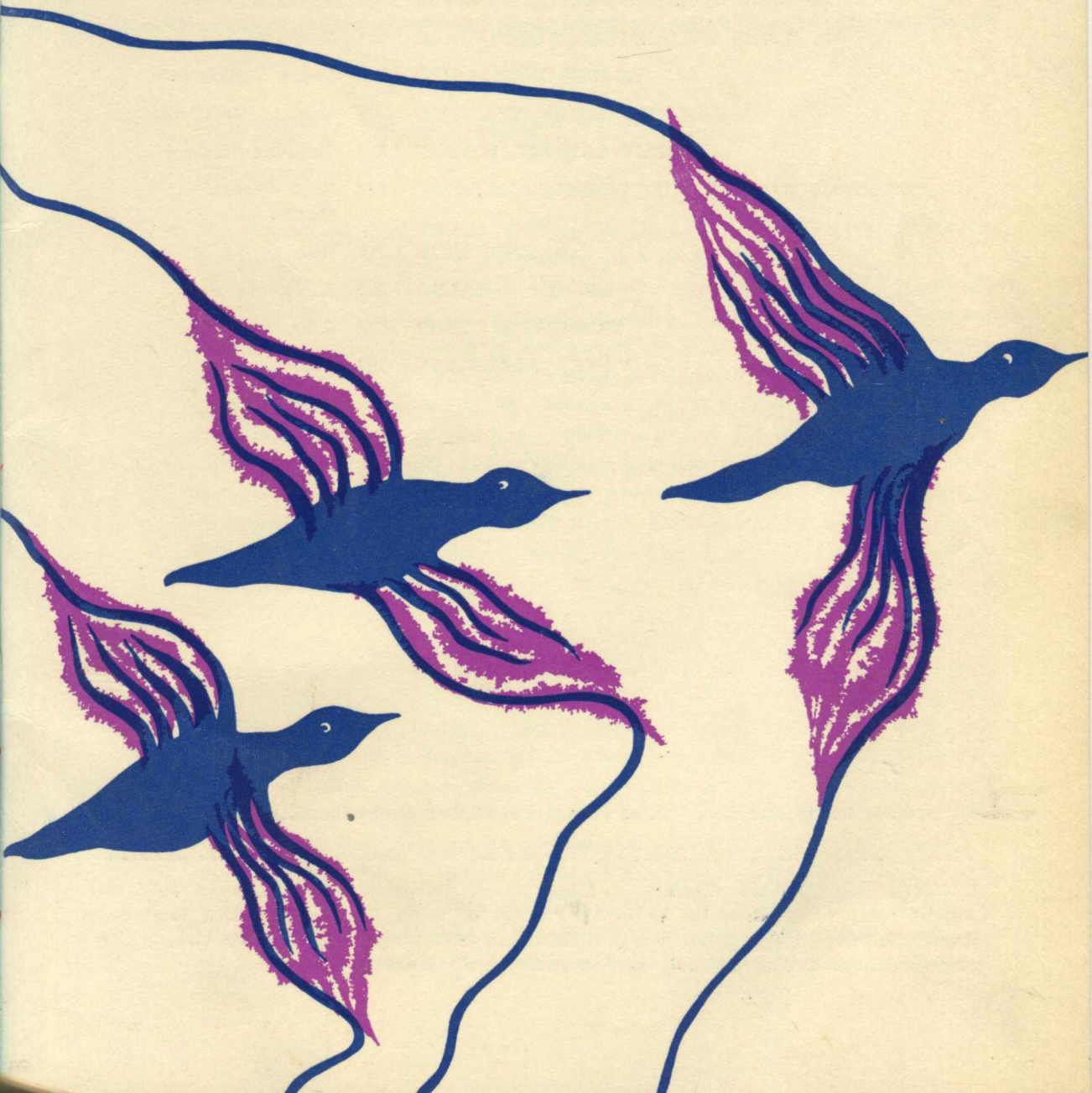

Spalis/October 1979-9

laiškai lietuviams

POPIEŽIUI APSILANKANT	289	Juozas Vaišnys, S.J.
EILĖRAŠČIAI	292	Danguolė Sadūnaitė ir Vladas Šlaitas
DIEVO LAUKINĖJE GAMTOJE (I)	293	Anicetas Tamošaitis, S.J.
VILNIAUS UNIVERSITETO 400 M. SUKAKTĮ MININT	296	Vincas Maciūnas
IDEALI MOTERIS	301	Vytautas Kasnis
VAIKAI NELEIDŽIA	303	P. P.
KONGRESO MINTYS	303	Antanas Saulaitis, S.J.
DVIEJŲ PAKOPŲ LIETUVIŲ JAUNIMO VEIKLA	308	Viktoras Nakas
JAUNIMO KONGRESO STUDIJŲ DIENOS	310	Kristina Parėštytė
ŠEŠTASIS LITUANISTIKOS SEMINARAS	311	Studentai
AŠ ESU LIETUVAITĖ	314	Laima Steikūnaitė
KAS YRA GERAS DRAUGAS?	315	Kristina Veselkaitė
KAIP LAIMĖTI DRAUGŲ	316	Stefanija Stasienė
KAZIMIERO BARĖNO "KILOGRAMAS CUKRAUS"	317	Ilona Gražytė - Maziliauskienė
TĖVYNĖJE	319	Red.
KALBA	320	J. Vaišnys, S.J.
TRUMPAI IŠ VISUR	322	J. Pr.
VANDA ALEKNIENĖ	323	Red.

Šis numeris iliustruotas dail. Vandos Aleknienės kūrinių nuotraukomis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

RELIGINĖS ir TAUTINĖS
KULTŪROS ŽURNALAS

Spalis/October 1979
Volume XXX No. 9

Laiškai lietuviams

POPIEŽIUI APSILANKANT

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Popiežiaus apsilankymo JAV proga gal būtų pravartu truputiuką pažvelgti, ką naujo atnešė jo atsisėdimas į Šv. Petro sostą.

Jonas Paulius II yra pirmas popiežius neitalas nuo šešioliktojo amžiaus pradžios. Taip pat jis yra pirmasis popiežius, kilęs iš komunistų valdomo krašto. Tai yra tikrai svarbios naujenybės. Tuoj po jo išrinkimo jau visiems buvo aišku, kad teologiniais ir liturginiais klausimais jis daugiau laikysis konservatyvesniosios linijos, bet niekas negalėjo numatyti, kad jis bus taip liberalus Vatikano ir popiežiaus protokolo srityje. Jau pirmosiomis popiežiaavimo dienomis pasirodė, kad protokolas jam nebus tikslas, o tik labai antraeilė priemonė. Jeigu jis mato, kad tie protokolo varžtai neleidžia pasireikšti žmogaus paprastumui ir nuoširdumui, jis jų ramia sąžine atsisako. Sakoma, kad Vatikano pareigūnams tai sukelia didelių problemų — jie kartais nežino, kaip pasielgti, nes jie jokiū būdu negali numatyti, kaip popiežius vienu ar kitu atveju pasielgs.

Tuo savo nuoširdumu ir paprastumu Jonas Paulius II tuoj laimėjo ir iš pradžių gana abejingas italų širdis. Pirmiau popiežiai buvo vadinami Vatikano "kalininiais" — niekur iš Vatikano neišvykdavo. Paulius VI jau dažniau pradėjo tą tradiciją laužyti, o dabar atrodo, kad Jonui Pauliui II toji tradicija visiškai neegzistuoja. Jau jis ne kartą lankė Romos parapijas, kai kurias įstaigas ir net tolimus kraštus. Šį mėnesį lankėsi JAV ir labiausiai lietuvių apgyventoje Čikagoje.

Praėjusį rugpjūčio mėnesį visą pasaulį apskriejo per televiziją žinia, kad popiežius Dolomitų kalnuose (Šiaurės Italijoje) pasiekė Marmolada kalno viršūnę (3.270 m. aukščio). Kaip tik tada kalnuose užėjo sniego pūgos. Lipimas į kalną buvo sunkus ir pavojingas, kai kurie norėjo popiežių atkalbėti, bet jis nenusileido. Ten jis atlaikė mišias ir palaimino Marijos statulą. Daly-

Vanda Aleknienė

Tik sapnas

vavo apie 500 žmonių iš įvairių Šiaurės Italijos vietų, nežiūrint smarkoko šalčio ir sniego, užlipę ant to kalno. Netoli buvo ir Jono Pauliaus I gimtinis Canale d'Agordo miestelis. Popiežius aplankė buvusio popiežiaus seserį ir brolių Edvardą Luciani su gausia šeima. Savo paprastumu ir nuoširdumu visiems jis padarė neužmirštamą išpūdį.

Kalno papėdėje mažo kaimelio gyvenotojai norėjo popiežiui įteikti kalnų gėlių (Edelweiss) puokštę. Jas įteikti buvo parinktas mažas berniukas, kurio tėvas prieš dešimt metų žuvo kalnuose. Berniukas iš susijaudinimo net apalpo. Popiežius, apie tai sužinojęs, tuoj nuskubėjo į tą namelį, kur berniukas buvo paguldytas, paklausė, kaip jis jaučiasi, ir pasilenkęs jį pabučiavo. Paskui pasveikino motiną ir pasakė, kad pasimels už jos mirusį vyrą.

Pasakojama, kad kartą Vatikane audiencijos metu, popiežiui praeinant, nukrito ant tako vienos mergaitės rankinukas. Popiežius pasilenkė, paėmė rankinuką, padavė mergaitei ir šypsodamasis paplojo jai ranka per veiduką.

Toks popiežiaus elgesys labai patinka žmonėms, bet jis kartais į keblią padėtį pastato Vatikano pareigūnus. Romoje juokais sakoma, kad dabartinio popiežiaus tiek pat bijo Vatikano kurija, kiek Lenkijos komunistų partijos centrinis komitetas. Taip pat pasakojama, kad kai prieš porą metų sunkiai susirgo Lenkijos primas kard. Wyszynsky, komunistai meldėsi, kad jis pasveiktų, nes žinojo, kad po jo mirties primu taptų kard. Wojtyla, kurio jie labiau bijojo.

Dabartinis popiežius labai gerai pažįsta komunistus ir visus jų metodus. Net ir dabar, kai buvo aplankęs Lenkiją, savo kalbose ir pamoksluose nieko "į vatą nevyniojo", bet drąsiai pasisakė už žmogaus teises ir aiškiai smerkė jų laužytojus. Iki šiol už geležinės uždangos esanti Bažnyčia buvo vadinama "tylinčiąja Bažnyčia", bet Jonas Paulius II pasakė, kad ji toliau jau nebus tylinčioji, nes ji kalbės jo paties lūpomis.

Kokie svarbiausi šio popiežiaus ateities planai? Apie tai šiek tiek pasakojo vieno italų žurnalo korespondentui artimas popie-

žiaus bendradarbis vysk. Hnilica. Tai yra čekoslovakas, neseniai priėmęs italų pilietybę. Jis buvo išventintas kunigu, būdamas koncentracijos stovykloje. Po trijų mėnesių buvo slaptai išventintas vyskupu, kad galėtų kitus asmenis išventinti kunigais. Jis pasakojo, kad popiežius labai susirūpinęs ne tik tomis "tylinčiomis bažnyčiomis" už geležinės uždangos, bet tų "tylinčių bažnyčių" yra ir laisvuose kraštuose, ypač Italijoje, kur daugelis žmonių gėdijasi viešai prisipažinti tikinčiais.

Svarbiausias dalykas, kurį vysk. Hnilica pasakė, tai yra popiežiaus planai sušaukti naują visuotinį Bažnyčios susirinkimą. Žinoma, tai įvyktų ne tuojau, bet jam gerai pasiruošti reikia laiko, tad jau iš anksto reikia galvoti ir planuoti. Kai kuriuos ši mintis labai nustebintų. Juk dar taip neseniai pasibaigė II Vatikano susirinkimas ir jau reikėtų galvoti apie kitą? Kam to reikia? Kokios priežastys? Daug klausimų II Vatikano susirinkimas dar kaip reikiant neišsprendė ir neužbaigė. Kai kurios pasiūlytos reformos daugelio yra blogai suprastos. Po kelių ar keliolikos metų patyrimo galima jau aiškiau matyti, kaip tos reformos pritaikytinos gyvenime, kurios tinka, kokių gal reikėtų atsisakyti ar kaip nors kitaip pakeisti.

Atrodo, kad to būsimo susirinkimo pagrindinė tema, popiežiaus nuomone, turėtų būti — "Gyvenimo vertybės". Žinant dabartinio popiežiaus susirūpinimą Bažnyčios gyvenimu moderniaame pasaulyje, jo energiją ir gyvenimo problemų išvelgimą, visai nenuostabu, jeigu po vienu kitu metų jis sušauktų visuotinį Bažnyčios susirinkimą toms problemoms spręsti.

• Ieškodama kandidatų į dvasinį luomą, Kolombo vyčių vadovybė davė skelbimus į 50 katalikų ir į 50 nekatalikų kolegijų laikraščius. Atsiliepė 289 vyrai ir 256 moterys. Tuo pačiu metu buvo duoti skelbimai į tris numerius aukštesniųjų mokyklų žurnalo "Scholastic". Į šiuos skelbimus atsiliepė 334 berniukai ir 299 mergaitės.

Danguolė Sadūnaitė

APSILANKYMAS CAPE COD RUGPJŪČIO MĖNESI

Ir kai pamačiau
tą paslaptinę sodą jūros,
besidalinantį dovanomis
su paslaptingu sodu dangaus...
nieko daugiau nenorėjau matyti
tą rytą.

KARŠČIAVIMASIS LIETUMI

Ir jeigu būčiau norėjusi
vaikščioti saule, laukuose?

— — — — —
Tiktai tavo sausra verčia mane
išsitiesti — upe;
karščiuotis,
visą dieną karščiuotis lietumi.

Ir kaip išgirsiu tave,
sakyk, kaip išgirsiu —
anksti rytą, vasara,
paukščių čiulbėjime?

Kaip matysiu,
dienai skylant į violetinį vakarą?

* * *

Toks jau yra mano gyvenimas...
tai Vėjo žaidimas su smėliu.
Tu — Vėjas.
Aš — smėlio baltas grūdelis,
Viešpatie!

Ir jokia užtvara, jokia siena,
kurią mes, žmonės, vadiname mirtimi,
negali juk šio žaidimo nutraukti.

* * *

Žerdama ant manęs,
kaip lietų,
savo auksinę šviesą:
žemės vieškelyje
išsisknijusi,
forsythia žydi...
pietų vėjui pučiant.

Vladas Šlaitas

DAUGIAU NEGU POEZIJA

Kad negalėčiau niekur pabėgti,
metalinis stiklo gobtuvas mane laiko
užvožęs prie žemės paviršiaus.

Galiu lakstyti.

Bet tiktai tiek,
kiek leidžia gyvenimo siūlas.

Metams bėgant,
gyvenimo siūlas eina trumpyn.

Atėjus laikui,

laikas paliks mano liemenį vėjo, lietaus
ir rudens malonei.

Tai agnostiko kelias.

Štai kodėl reikia kasdieną prašyti malonės,
nes be Dievo malonės gyvenimas veda
į mirtį.

Tai didaktiškas

ir,

kasdieniškai šnekant,
visai neraliuotas eilėraštis.

Bet gyvenimas tūkstantį kartų gražesnis
už patį gražiausią eilėrašį

ir už pačią gražiausią poeziją.

Aleliuja ir Amen.

DIEVO LAUKINĖJE GAMTOJE (I)

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

ROBINZONIŠKO GYVENIMO TRAUKA

Prieš pustrėčio šimto metų pasirodė anglo Danieliaus Defoe knyga *Robinzonas Kruzas*. Ji iki pat šiandien tebemėgstama skaityti visokio amžiaus ir luomo žmonių, bet ypač paauglių berniukų. Ilgą laiką veikalas yra buvęs viena labiausiai paplitusių knygų pasaulyje. Jame aprašyti vieno vyro nuotyčiai, atsiradus negyvenamoje saloje. Jo gyvenimas toje laukinėje aplinkoje tikriausiai todėl taip traukia skaityti, kad jautriai ir kažkaip pažįstamai suvirpina žmogaus, ypač vyro, būtyje stygą, tebeglūdinčią ten iš to meto, kai mūsų pirmasis protėvis, išėjęs iš Kūrėjo rankų ir atsiradęs niekieno dar neliestoje gamtoje, girdėjo savo prigimtį prabylant, kad jis ir toji gamta yra skirti vienas antram, kad yra šaukiamas kurtis joje gyvenimo sąlygas, daryti ją sau padėjėja.

Tas sąlygų kūrimasis gamtoje, joje gyvenant, su ja draugaujant, ją tyrinėjant ir sau palenkiant, tebejaučiamas mumyse kaip stipriai į būti įsirašęs polinkis. Todėl vaikus taip traukia noras statytis iš lentgalių medyje namelį ir ten gyventi, miegoti palapinėje po atviru dangumi, per kiaurą dieną varlinėti po pievas ir laukus arba stačiai pabėgti iš namų į gamtą — miškus, vandenį, olas, nuošalias apleistas lūšnas, kaip Marko Twaino Tomas Sawyeris ir Hukleberis Finas. Juo daugiau ta gamta laukinė ir paslaptinga, juo labiau traukia būti pažinta, apvaldoma, susidraugauta.

Miestiškas gyvenimo būdas su savo reikalavimais dėl sparčiai didėjančio žmonių skaičiaus vis mažiau bepalieka laukinės gamtos. Kur dar palyginti neseniai galėjai grybauti ar riešutauti, dabar jau stovi namai, išvesti asfaltuoti keliai, įruošti krautuvių centrai. Tikros gamtos belikę tartum kokios nežymios salos, žmogaus susikurtos urbanistinės ir mechanistinės civilizacijos jūroje, ir tos pačios salos vis labiau trupi-

namos ir šiukšlinamos tos civilizacijos auklėtinių. Daugelyje šalių rimtai susirūpinta, kad jos visiškai neliktų užgožtos su neišsakytais nuostoliais žmogaus sveikam auklėjimuisi, pačiai jo prigimčiai. Jungtinių Amerikos Valstybių valdžia tam tikras vietas yra Kongreso aktu nustačiusi būti ir likti *wilderness areas* — laukinės gamtos plotais, kur nevalia kelti kojos pramonei, komercijai, namų statybai, bet kokiam dirbtiniam aplinkos keitimui, kad žmogus galėtų ten gaiviai su pirmąja gamta bendrauti, daug ko išmokti apie patį save, visatos santvarką, savo vietą joje, žvelgti į pasaulį kitokiomis akimis, neapžlibintomis moderniojo gyvenimo. Daug kas šioje laukinės aplinkos saugojimo srityje yra padaryta ir privačių asmenų, susibūrusių į gamtos mylėtojų klubus.

Bene didžiausias kruopščiai saugomos laukinės gamtos ruožas, ilgu kaspinu nusidriekęs per 13 valstybių Amerikos rytiniame pakraštyje, yra Apalašų kalnų takas. Viena Pensilvanijos leidykla, *Rodale Press*, kuriai daug žmonių dėkingi už sveikatingo gyvenimo spaudinius, prieš keletą metų išleido dviejų didelių tomų veikalą *Hiking the Appalachian Trail*. Jame 46 vyrai ir moterys, įvairiu metu žingsniavę tuo laukinės gamtos ruožu nuo vieno galo iki antro, — 2.000 mylių su magaryčiomis, — aprašo savo išgyvenimus. Ne mažiau už tuos jų kelionės aprašymus įdomu skaityti kiekvieno atsakymą į leidėjo pateiktus kelis klausimus 2-jo tomo gale.

Vienas klausimų buvo: "Ar ėjimas Apalašų taku kokiu nors būdu esmingai paveikė Jūsų gyvenimą?" Štai keletas būdingų sakinių, parinktų tuose atsakymuose. Mokyklų administratorius Valteris Boardman: "Niekur kitur man neatėjo tokių vertingų minčių, kaip vienišam einant Apalašų taku". Eugenijus Espy, ką tik aukštąją technikos mokyklą baigęs studentas: "Atsinaujino mano pasitikėjimas žmogumi. Sv. Rašto

skaitymas ir Dievo jūtumas gamtoje mano kelionę pavertė dvasią gaivinančiu išgyvenimu". Universiteto studentas Robertas Winslow: "Apalašų takas mane pamokė, kaip paprastai ir pigiai galima gyventi ir būti laimingam. Jis taip pat paveikė mano pamatinius įsitikinimus. Nuo pat mažens man, kaip ir beveik kiekvienam kitam, buvo skiepijamas mitas: prielaida, kad šis pasaulis yra netobulas, kad mes nuolat turime žengti į vis didesnius, aukštesnius tikslus, į kažkokį didingą ir garbingą rojų ar nirvaną, kurie viršija mūsų skurdžias supratimo pajėgas. Keliaudamas vieni vienas šiuo kalnų taku, tarpais galėjau suvokti, ką iš tikrųjų reiškia belaikiškumas, ir išvelgti, kad mes ne žengiame ilgu vystymosi keliu į tobulumą, bet kad kiekviena akimirka jau yra tobula". Brian Winchester: "Einant Apalašų taku, mano dvasia pasidarė daug ramesnė, kitaip vertinanti visą gyvenimą. . . Grįžęs į "civilizuotąjį pasaulį", slegiamai pajutau, kaip jis žmogaus nepatenkina". Pardavėja Darata Laker, net tris kartus nuėjusi visą šį kalnų taką: "Nors visą laiką gyvenau mieste, galvojau, kad man prigimta vieta yra girios. Keliavimas Apalašų taku tą nujautimą patvirtino. Ten radau švietimosi, įkvėpimo, atgaivos ir pasitenkinimo". Vilius O'Brien: "Dabar geriau pažįstu save. Daug lengviau man pakęsti pasaulį, ir daug mažiau jaudinuosi dėl menkniekių". Erikas Ryback: "Apalašų takas man įkvėpė naujos pagarbos Dievui, gamtai ir sau pačiam". Kone visi be išimties, paklausti, ar dar kartą sąlygų leidžiami leistųsi keliauti visą Apalašų taką, atsakė: "Taip!" Iš daugelio aprašymų ir atsakymų ryški mintis: kas kartą tikros, laukinės gamtos paragauja, tas pajunta, kokia stipri pasidaro jos trauka, draugystė.

APALAŠŲ TAKAS SUVILIOJA MANE

Iš anų keleto cituotų pasisakymų turėtų būti suprantama, kad laukinė aplinka savo teikiamomis gėrybėmis ypatingai traukia kunigą. Jis gi turi ruošti kelią Viešpačiui ateiti į žmonių širdis, jų gyvenimą. Todėl kiekvienam kunigui visada šviečia prieš akis

kaip pavyzdys paties Dievo skirtas kelio ruošėjas Kristui — šv. Jonas Krikštytojas, jo šaukllys. O tam savo aukštajam uždaviniui, kaip pasakoja Evangelija, šis vyras ruošėsi tyruose, tai yra laukinėje gamtoje, traukdamasis į ją iš pat mažens. Ji darė Krikštytojo žvilgsnį taip giliai siekiantį dalykų esmę, žodį tokį tvirtą ir taiklų, charakterį tokį didį ir drauge tokį paprastą. Ir pats Kristus, prieš imdamas skelbti žmoniems savo džiugiąją naujieną, keturiasdešimt dienų ir naktų praleido laukinėje gamtoje, pasitraukęs į tyrus. Vienuolinis gyvenimas, davęs kiekviename šimtmetyje virtinę svarių vyrų ir moterų tiek Bažnyčiai, tiek kultūrai, galima sakyti, irgi gimė laukinėje gamtoje — tyruose aplink Viduržemio jūros rytinį pakraštį. Arba gal šiandien taip paplitusių rekolekcijų lopšys nėra nuošali Manrezos ola? Juk kaip tik į ją pasitraukusiam šv. Ignacui Lojolai atsiskleidė daug dangaus šviesos, užrašytos jo garsiojoje "Rekolekcijų knygutėje", apie kurią sakoma, kad ji "daugiau žmonių padarė šventais, negu turi savyje raidžių".

Minėtus du tomus perskaičius, man pasidarė visiškai aišku, kad ateinančios vasaros atostogos negalės būti kitur, kaip tik Apalašų kalnuose, keliaujant jų laukinės gamtos ruožu. Žinoma, visam ruožui nueiti atostogų menuo per trumpas: reikia bent trijų su puse. Todėl nusistačiau pradėti iš vieno galo ir tol eiti, kol užteks laiko, įskaitant trejetą dienų grįžimui namo. Pasirinkau šiaurinį tako galą, prasidedantį Maino valstybėje, kuri yra prie Kanados sienos ir toliausiai išsikišusi į rytus. Ši valstybė tokiai kelionei gera tuo, kad turbūt jokiame kitoje Amerikos vietoje nerasi tiek jaukios ir įvairios gamtos su savo šimtais ežerų, pelkių, upokšnių, miškų, krūmų, briedžių, bėrų, meškų, giliai į kraštą įsirižusių jūros įlankų.

Kai kas, sulaukęs vyresnio amžiaus, gal pagalvos, kad Apalašų kalnais, kur kartais reikia kopti į kelių tūkstančių pėdų aukščio gūbrius, gali eiti tik jauni. Kad taip galvoti netikslu, rodo savo pavyzdžiu viena moteris, Emma Gatewood. Ši 11 vaikų motina

ir virtinės vaikaičių močiutė 1955 m. vasarą vienui viena nužygiavo visą tą kalnų taką nuo vieno galo iki antro. Po dvejų metų, būdama 69-rių, pasileido Apalašų kalnais antrą kartą, vėl per vasarą nukulniuodama visą 2.000 mylių ilgio grublėtą, laukinį kelią. Kitam ir to būtų atrode per daug. Bet ne močiutei Gatewood. 1959 m., švenčiant kitoje Amerikos pusėje esančio Oregono tako šimtmetines sukaktuves, Emma ir jį įveikė, tada eidama 73-sius amžiaus metus.

KELIAUTOJO KUPRINĖ

Kaip kiekvienai kelionei, taip ir šitokiai, reikia šiek tiek pasiruošti. Leidžiantis keliauti laukine aplinka, pasiruošimas gal dar svarbesnis, nes čia nepasimto daikto taip lengvai nerasi kur nusipirkti. O kadan gi dideli plotai visiškai be kelių, tai nesunku juose ir pradėti klaidžioti, ypač raitantis per kalnuotas ar miškingas vietas. Todėl labai pravartu būti apsirūpinus gerais einamų vietų žemėlapiais ir į jas pasiimtiniais reikalingais daiktais. Tik tuos daiktus reikia gerai atrinkti, negailestingai išravėjant ir paliekant namie, kas tik nėra būtina reikalinga. Mat čia viskas nešamasi paprastai kuprinėje ant pečių, todėl ir nedidelis naštos svorio skirtumas tuojau — pančiojamai arba lengvinamai — atsiliepia ėjimo laisvumui. Kas nori žinoti, kaip jaučiasi daug ko į kuprinę prisikraunantys, tegul užsideda ant pečių maišą bulvių ar grūdų ir žingsniuoja — pusę mylios, mylią, dvi, tris, dešimtį. . .

O pasiimti daiktų vis dėlto reikia. Tiesa, žmonės yra išlikę gyvi, kai pasitaikė atsidurti negyvenamose vietose net be jokių daiktų. Ir kiekvienam gera būti susipažinus, kaip tokiu atveju išlikti. Bet tai ne džiugus keliavimas, o nuogas kovojimas už būvį, bėgimas nuo mirties. Mažų mažiausiai (šalia pačios kuprinės, jau minėtų žemėlapių ir dėvimų drabužių bei batų) reikia turėti su savimi šiuos daiktus: peilį, pirmosios pagalbos reikmenis, muilo ir rankšluostį, atsarginius šiltus drabužius (ypač kalnuotėse vietose net vasarą oras gali taip atvėsti, kad reikia kalenti dantimis, jei neturima

kuo šilčiau apsirengti), baltinių ir kojinių pamainą, degtukų, purškalo nuo uodų ir kitų įkyriai puolančių vabzdžių (arba tinklėlių galvai ir pirštines rankoms), lietpaltį, gertuvę su vandeniu malšinti troškuliui, šiek tiek maisto, keliolika metrų virvės ir lazda.

Virvė svarbiausia reikalinga pakabinti nakčiai maistą nuo medžio šakos, kad neprietų meškos, pelės ar dar kitokie žvėrys. Kas padaro klaidą laikyti valgomus daiktus naktį kuprinėje ant žemės, tas rytą atsikėlęs randa, kad joje būta svečių — lauko ar miško pelių, kurios, prasigraūžusios kuprinėje skylės, kibo į užuostą maistą. Kur yra lokių (kaip kai kuriose Apalašų vietose), ten ne vienas naktį saldžiai užmigęs gamtos keliautojas, neikėlęs maisto į medžio šaką, staiga pažadinamas garso, lyg kieno milžiniški nagai plėšytų audeklą: audeklas yra jo kuprinės (arba, dar blogiau, palapinės, jei į ją maistą pasiėmė), o nagai — meškos, kuri turi puikią uoslę ir didelę silpnybę niekada neaplenkti nieko, kas valgoma, ypač jei dar saldu.

O lazda naudinga daugeliu būdų: pavaišinti prie gyvenviečių užsigeidusiems suleisti dantis į blauzdas šunims; išlaikyti pusiausvyrai, kai reikia žengti slidžiais akmenimis per upę; po lietaus nukrėsti nuo žemai kabančių šakų vandeniui, kurio didelė dalis kitaip subėgtų už apykaklės; ištirti, ar žolėtame krūme, iš kurio vilioja uogos, arba anapus skersai parvirtusio medžio, kurį reikia peržergti, neguli susirangiusi gyvatė; išmatuoti įvairiems įdomiems daiktams, jei nepasimta metro: rastiems griaučiams, iš uolų gamtos padarytiems vartams ir t.t.

Aišku, anie išskaičiuoti daiktai tėra minimumas. Prie jų dar didžiai naudinga pridėti šiuos: miegmaišį, išvyniojamą čiužinį (už kurį naktį labai dėkingi šonai), kišeniņę lempuotę, keletą žvakių, laikrodį, žiūronus, fotografavimo reikmenis, popieriaus ir pieštuką užrašams, augalų pažinimo knygą, didinamąjį stiklą, saulės kremo, kitų tualeto reikmenų, krosnelę ir indą virimui (kai kuriose vietose dėl girių gaisro pavojaus draudžiama kurtis laužą), adatą ir siūlą,

Vilniaus universiteto 400 metų sukaktį minint

Vincas Maciūnas

Rašydamas apie senus dalykus, imi ir pagalvoji, ar beverta kvaršinti sau galvą tolima ir ne tokia tolima praeitimi, kai štai dabartis yra pilna rūpesčių bei lūkesčių, kai žvelgi ateitin tai su šviesia viltimi, tai su neraminančiu nuogastavimu. O vis dėlto juk ir himne giedame, kad iš praeities semiamės stiprybės. Žvelgdami atgal, ne tik geriau suprantame ilgametį mūsų tautos istorinį kelią, bet ir randame dalykų, pagrįs-

mažas replės ir žirkles, popierinių skepetaičių, gabalą plastikos — pasitiesti ant žemės ir plastikinių maišų — susiskirstyti daiktams, apsaugoti jiems nuo drėgmės, pakuoti maistui ir t.t., segtukų džiovinti išsiplautiems drabužiams, sandalus dėvėti vakare, kai nusiaunami specialūs sunkūs kelionės batai, batų tepalo (ne kad blizgėtų, bet pakartotinai impregnuoti nuo peršlapimo), pagaliau šiek tiek pinigų. Šiais daiktais apsišarvavus, galima drąsiai grumtis su net gana atšiauria laukine aplinka.

Be to, labai pravartu turėti su savimi ir kokį nors stogą nakčiai. Jis saugo ne tik nuo lietaus, bet ir nuo rasos, kurios lašai poetiškai žiba žolėje ir gėlės žiede, bet proziškai privaro drėgmės patalą, drabužius, apavą. Nors visu Apalašų taku tam tikrais nuotoliais įruočtos trisienės pastogės prisi-

tai keliančių mūsų pasididžiavimą. Vienas iš jų yra senasis Vilniaus universitetas.

Ne tiek daug tautų turi tokį seną kultūros židinį, kurio istorija siekia jau 400 metų. Militarinė galybė gali laikinai iškelti paskiras tautas, sukurti didžiules imperijas, gąsdinti ir pavergti kitas valstybes, bet tik laikinai. Be gilesnių pėdsakų subyrėjo hunų Atilos ar mongolų Džingischano galybės, palikdamos tik negausius, nors ir klaikius žiaurumo atminimus. Ir mes dabar tik apgailestauti galime, kad istorinės aplinkybės neleido šauniais karo žygiais pasireiškusiems Gediminams, Algirdams, Kęstučiams, Vytautams padėti tvirtus pagrindus mūsų tautinės kultūros ugdymui. Neabejojame, kad tada tautos istorinis kelias būtų nuėjęs palankesne mums linkme, ir svetimos kultūros slopinanti įtaka nebūtų mūsų ilgam užgožusi.

Gerai suprato tai jaunas Vilniaus universiteto studentas Simanas Daukantas, kuris savo pirmame istorijos veikalė, rašytame prieš pusantro šimto metų, tvirtino: "...nors pačios giminės (dabar pasakytume: tautos) išgaista, vienok jų raštai palieka, o anuose jų amžina garbė užrašyta, kurios nė kokia galybė šio pasaulio negali išnaikinti.

glauti, jose kartais nelikę vietos: užimtos anksčiau atvykusių keliautojų, gamtą tyrinėjančių skautų grupių ar kitų jos mylėtojų. Iš bėdos galima išsitempti viršuje savęs lielpaltį ar gabalą plastikos, bet patogiausia neštis palapinę, nors tai ir uždeda keletą svarų pridėtinio krūvio. Palapinė dar gera tuo, kad šiaip į miegmaišį ant žemės gali įsliuogti gyvatė, traukiama jo viduje susidariusios jaukios šilumos, kurią visi šaltakraujai šliužai mėgsta. Pajutus prie savęs šią neprašytą viešnią, patyrusieji pataria palaukti, kol ji nebejuda (gyvatės giliai įmiega), tada, atsargiai, patykučiais atsegus miegmaišio šoną, vienu staigiu šuoliu mestis lauk iš patalo. Maino valstybėje, ačiū Dievui, nuodingų gyvačių nėra. Bet pietinėse valstybėse, per kurias Apalašų takas eina, jų nereta sutikti, ypač barškuolių.

Dėl to gi linksminas dar šiandien šviesus grekas (graikas), jog yra mokytoju pasaulio, o didžiuojas stiprus rymionis, jog parašė įstatymus visam svietui! Taigi, kad mokslas ir gudrybė giminės (tautos) yra amžina ir visų didžiausia garbė, dėl ko gi lietuviai ir žemaičiai negal stengti, idant dasiektų tą laiptą šviesybės, ant kurio išsikėlė kitos giminės? Užvis jog kiekvienas gal pelnyti garbę ne tiktai vienu kardu, bet ir pačiu mokslu”.

Ta pati mokslo reikšmės tautai mintis pasigirsta karštuose temperamentingojo K. Pakšto žodžiuose daugiau kaip po šimtmečio: “Mūsų visų šukis turėtų būti išlaikyti savo tautos šviesą, neleisti užgesinti Lietuvos žiburius. Savas universitetas daugiau kaip vėliava ir himnas simbolizuoja gyvą, kuriančią ir kovojančią tautą” (*Vytis*, 1947).

Net nuostabu, kaip gerai visa tai suprato įvairūs lietuvių tautos priešai. Štai po 1831 m. sukilimo rusų valdžia tuoj pat uždarė Vilniaus universitetą ir neleido jo atkurti, kol tik carai valdė Lietuvą.

Ne geresnis buvo ir kitas okupantas. 1915 m. užėmę Lietuvą, vokiečiai tuoj paskelbė išsamų įsakymą “Pagrindinės linijos mokykliniams reikalams tvarkyti”. Domėjosi jie betgi tik pradžios mokyklomis. Juk okupacinei valdžiai buvo svarbu, kad Lietuvos ūkininkai būtų šviesesni ir tuo pačiu jų darbas našesnis bei ekonomiškai naudingesnis Vokietijai. Lietuvos gimnazijomis vokiečiai nesirūpino, nors ir nedraudė patiems lietuviams jas steigti. Tačiau aukštasis mokslas anuo įsakymu buvo įsakmiai neleistas: “Mokyklos ir mokslo kursai, vadinami universitetais, yra uždrausti”. Suprato, kad patriotinės šviesuomenės vadovaujama tauta bus tik mažiau klusni ir atsparesnė okupanto valiai. Taip pat ir antrosios okupacijos metu, kai vokiečiams nepavyko suorganizuoti lietuviškų SS dalinių, 1943.III. 17 buvo brutaliai uždaryti Lietuvos universitetai ir kitos aukštosios mokyklos, o rytojaus dieną spaudoje buvo paskelbta: “Pašauktųjų registracijos vykdymas Lietuvoje dėl tam tikrų intelektualinių sluoksnių ita-

kos buvo neigiamai paveiktas. . . Todėl nuo Lietuvių legiono steigimo atsisakoma. . . Kad būtų apsaugota sveikai galvojanti lietuvių tautos dauguma nuo pragaištingos tam tikrų intelektualinių sluoksnių įtakos ir būtų užtikrintas tolimesnis darbo prievolės vykdymas, Reicho komisaras Rytų kraštui įsakė vykdyti šias priemones: 1. Universitetas su visais skyriais tuojau uždaromas”.

Minint Vilniaus universiteto 400 metų sukaktį, dera bent trumpai susipažinti su XVI amžium, kada buvo įsteigtas universitetas. Šiaip jau nekokį vardą turi mūsų tasai amžius. Mat tai Liublino unijos amžius, o su ja mūsų sąmonėje tuoj siejasi senosios Lietuvos valstybinis silpnėjimas ir aukštesniojo luomo sulenkėjimas, skaudžiai atsiliepęs lietuvių tautinės kultūros raidai. Tad mūsų žvilgsnis drauge su Maironiu krypta į tuos šaunius valstybinės galybės laikus, kai “Vytautas didis garsiai viešpatavo, ties Žalgiriu mušė kryžiuočių pulkus”.

O tačiau ir aname XVI amžiuje turime daug kuo pagrįstai pasididžiuoti. Tiesa, ne labai imponuoja jis savo valstybine galia, yra betgi minėtinas savo reikšmingu kultūriniu iškilimu. Štai aukštą Lietuvos teisinę sąmonę iškalbingai liudija tame amžiuje pasirodžiusios trys Lietuvos statuto laidos. Tai buvo puikus aniems laikams teisės kodifikacijos pavyzdys. Ar ne mūsų dienų kalba skamba pvz. šie Lietuvos pakanclerio Leono Sapiegos žodžiai Statuto III laidos prakalboje: “. . . jeigu doram žmogui nėra nieko malonesnio, kaip, saugiai savo tėvyneje gyvenant, nesibijoti, kad jo gerą vardą kas nors suterš arba jo kūną ir sveikatą sužalos, ar jo nuosavybę pažeis, už tai ne kam kitam, o tik teisynui jis turi būti dėkingas, nes, nuo bet kokio pasikėsimo saugomas teisės, sau ramiai gyvena”. Statutas galiojo Lietuvoje iki pat 1840 metų, kai buvo rusų valdžios panaikintas.

Minėtina yra ir vadinamoji valakų reforma, išmatavusi ir valakais (tai buvo žemės sklypas apie 20 hektarų) padalinusi valdomąsias žemes, įvedusi modernią anuo metu trilaukę sėjomainos sistemą ir nors įtvirtinusi baudžiavą, bet labai pakėlus kraš-

to ekonomiką. Augančiuose miestuose vystėsi prekyba ir amatai.

Valstybinę sąmonę Lietuvos visuomenėje (žinoma, bajoriškoje) ugdė XVI amž. suklestėjusi metraštinija. Jau ir tada, kaip dabar, mokėta semtis stiprybės iš praeities. Bajorija gėrėjosi ir patriotiškai didžiavosi metraščių padavimais apie Gedimino sapną ir Vilniaus įkūrimą, apie romantišką Kęstučio ir Birutės susitikimą Palangoje, apie Romos išeivio Palemono atkeliavimą ir išikūrimą Lietuvoje, apie Algirdo ieties atrėmimą į Maskvos kremlio mūrus pergalės ženklan ir t.t. Lietuvos praeities garbę kėlė ir tuo pačiu lietuvišką patriotizmą stiprino ir M. Strykovskio istorija, lenkiškai išspausdinta Karaliaučiuje 1582 m.

Beje, metraščiai buvo rašyti Lietuvos oficialiuose raštuose jau iš seniau išigalėjusia slavų kanceliarijne kalba, kuri buvo paplitusi Rytų Europoje kaip raštų kalba. Kas kart tačiau vis daugiau pasigirsdavo balsų prieš tą kalbą. Mykolas Tiškevičius ar, kaip dabar argumentuotai įrodinėja lenkų istorikas J. Ochmanskis, Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos kanceliarijos lotyniškųjų dokumentų skyriaus sekretorius Vaclovas Mikolajavičius (sulietuvinkime jį sau Mykolaičiu ar Mikalajūnu), Mykolo Lietuvio (Michalo Lituanus) slapyvardžiu prisidengęs, savo lotyniškame rašte apie totorių, lietuvių ir maskvėnų papročius įtikinėjo: 'Rusų kalba svetima mums, lietuviams, t.y. italams, kilusiems iš italų kraujo'. Čia jis turėjo galvoje populiariąją Palemono legendą.

Taip pat ir didžiai mokytas Vilniaus vaitas (dabar pasakytume burmistras) Augustinas Rotundas įvade prie Lietuvos statuto lotyniško vertimo (1566) tvirtino, kad lietuvių kalba tesanti pagadinta lotynų kalba, ir reiškė viltį, kad Lietuvoje išigalėsianti mūsų protėvių lotyniškoji kalba, kuri Lietuvai daug tinkamesnė kaip rusų kalba, anot jo, "tą negarsi ir barbariška, bendra su amžinu ir nuolatinu priešu Maskva". Tos mintys plito Lietuvos visuomenėje, kuri kartas nuo karto pareikalaudavo lotyniškųjų mokyklų.

Lotynų kalbos populiarėjimas Lietuvoje

buvo akivaizdus vakarietiškos kultūros stiprėjimo Lietuvoje ženklas. Ryšius su Vakarais mezgė ir dideli būriai Lietuvos jaunimo, vykstančio studijuoti į Europos universitetus. Ilgainiui iškilo nemaža mokslo vyrų. Štai pvz. du žymūs tada įsteigto Karaliaučiaus universiteto profesoriai Stanislovas Rapagelanus ir Abraomas Culvensis buvo lietuviai Rapolionis ir Kulvietis, atvykę iš Didžiosios Lietuvos. Kulvietis prieš tai jau buvo įsteigęs Vilniuje aukštesniąją mokyklą.

Ryšiai su Vakarais, o konkrečiau su Italija, artėjo per Žygimanto Augusto motiną, italų kunigaikštystę Boną. Vokiškoji kultūra sparčiai sruvėjo Lietuvon. Jos veikiamas Žygimantas Augustas Vilniuje įsitaisė didelę 4000 tomų biblioteką. Kai pati spauda buvo dar tik XV amžiuje įsteigta, ir knygos tebebuvo retos ir brangios, tokia stambi biblioteka buvo itin pažymėtina. Vėliau ji didžiąja dalimi atiteko Vilniaus akademijai.

Vilniuje ir kitur steigiantis spaustuvėms, augo Lietuvoje spausdinamų knygų skaičius. Į amžiaus pabaigą pasirodė pirmosios Vilniuje spausdintos lietuviškos knygos, iš kurių žymiausia buvo M. Daukšos postilė.

Pasiekė XVI amžiuje Lietuvą ir Vakarų religinio gyvenimo bangavimai; iš pradžių reformacija, paskiau kontrreformacija. Kad ir čia taip pat būta religinių nesutarimų bei vaidų, betgi nieko nė iš tolo panašaus nebuvo į prancūzų Baltramiejaus naktį, kai 1572 m. Paryžiuje buvo išskersta apie 2000 hugenotų (reformatų), o visoje Prancūzijoje iki 20.000. Svetimi buvo Lietuvai ir ginkluotų religinių konfliktų Vokietijoje žiaurumai. Toks tolerancijos laipsnis palankiai atestuoja ano meto Lietuvos dvasinę kultūrą.

Ryškusis išviršinis Vakarų įtakos ženklas buvo puiki Vilniaus architektūra. Žygimantas Augustas puošė Vilnių renesansiniais pastatais, o vėliau garsėjo Vilniaus barokas. Ir tapo Vilnius tikrai vakarietišku miestu Rytų Europoje.

Nors Didžiąjai Lietuvos Kunigaikštijai priklausė didžiuliai stačiatikių slavų gyvenami plotai, nors kanceliarinė slavų kalba

jau buvo įėjusi į oficialius Lietuvos raštus, betgi XVI amžiuje Lietuva, prieš tai žvilgčiojusi į Rytus, jau galutinai atsigrėžė į Vakarų. Tiesa, tai tam tikru atžvilgiu prisidėjo prie Lietuvos lenkėjimo, nes Lenkija buvo vienas iš reikšmingųjų vakarietiškos kultūros laidininkų Lietuvon, ypač per Katalikų Bažnyčią. Nereikia betgi pamiršti ir kito dalyko. Lemiamas XVI amžiaus posūkis į Vakarų labai užgrūdino lietuvių atsparumą rytietiškos rusų kultūros įtakai. Kas susiklostė šimtmečiais, to taip lengvai nenuslopinsi net ir brutaliomis priemonėmis. Ir kai Lietuva pateko carų valdžion, beatodairinė rusifikacijos politika Lietuvoje buvo visai nesėkminga. Giliai buvo įstrigusi tautos sąmonėn mintis, jau XVI amžiuje ano Vilniaus burmistro pareikšta, kad rusų kalba — tai amžino ir nuolatinio Lietuvos priešų Maskvos kalba.

Kad ir prabėgom apžvelgę XVI amžių, matome ryškų kultūrinių interesų augimą Lietuvoje. Buvo jau pribrendęs reikalas turėti vakarietišką aukštąją mokyklą Vilniuje. To ir visuomenė pageidavo. 1569 m. Lietuvon atkviešti jėzuitai netruko įsteigti Vilniuje kolegiją, kuri po dešimtmečio buvo pakelta į akademiją. Taip 1579 m. ir prasiėjo Vilniaus universiteto istorija.

Beje, su universiteto steigimu siejami ir 1578 metai. Antai jau pernai, taigi 1978 m., Varšuvoje buvo iškilmingai paminėta Vilniaus universiteto 400 metų sukaktis. Ktra gi data yra tikroji? Privilegiją Vilniaus kolegijai pakelti į akademiją karalius Steponas Batoras pasirašė Lvove 1578.VII.8. Betgi Lietuva, nors susirišusi unija su lenkais ir turinti bendrą valdovą, stropiai saugojo savo valstybinį savarankiškumą. Joks oficialus karaliaus aktas negaliojo Lietuvoje be Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos antspaudo, kurį turėjo Lietuvos kancleris ir pakancleris. Prie ano 1578 m. karaliaus dokumento Lietuvos antspaudas nebuvo dėl kai kurių priežasčių pridėtas, todėl anas dokumentas Lietuvoje negaliojo. Naują privilegiją Steponas Batoras pasirašė Vilniuje 1579.IV.1. Po derybų ir net tam tikro spaudimo Lietuvos pakancleris Eustachijus Va-

lavičius (vėliau pakeltas kancleriu) pridėjo Lietuvos antspaudą, ir karaliaus dokumentas buvo įteisintas.

Senasis Vilniaus universitetas gyvavo maždaug pustrėčio šimto metų, pirmuosius du šimtu metų kaip jėzuitų akademija; oficialusis vardas: *Academia et Universitas Vilmensis*. Akademija tuoj tapo intelektualiniu Lietuvos centru. Ji turėjo daug žymių profesorių, jų tarpe nemaža svetimtaučių. Dėstomoji kalba, kaip ir kitur Europoje, buvo lotynų. Iš savųjų profesorių mums itin reikšmingi (XVII amžiuje) lietuvių kalbos žodyno autorius Konstantinas Sirvydas ir Albertas Vijukas Kojelavičius, lotyniškai išleidęs du toms Lietuvos istorijos. Studentų akademijoje būdavo kasmet apie 800. Akademijoje buvo du fakultetai: filosofijos ir teologijos. Vėliau (1641 m.) jėzuitai išsiriūpino iš karaliaus leidimą dar teisės ir medicinos fakultetams. Pastarasis betgi nebuvo įsteigtas, nes bajorijai medicina buvo prastas ir netinkamas amatas.

Ilgainiui akademijos lygis ėmė smukti. Čia ypač atsiliepė bendras kultūrinis nuopuolis Lietuvoje, panašiai kaip ir Lenkijoje, kuris siejosi su bajoriškųjų laisvių išpaikintos visuomenės demoralizacija ir vis didėjančiu valstybės pakrikimu. Seimelių rietenos, kvailai atkaklus bylinėjimasis teisme su kaimynu dėl kokio žemės sklypelio, kruvinos peštynės dėl ižeistos bajoriškos fanaberijos, triukšmingos medžioklės ir girtos puotos — visa tai sudarė bajoriškojo gyvenimo esmę. Tasai gyvenimo idealas XVIII amž. saksų dinastijos gadyneje buvo reikiamas populiariaja lenkų patarle: *Jak za króla Sasa, jedz, pij i popuszczaj pasa* (laisvai išvertus lietuviškai: Prie Saksų karaliaus, pilvui, gerklei duok valios). Aišku, kultūriniai interesai tokioje visuomenėje gaišo. Tad ir Vilniaus akademija, pakankamai negaudama gaivinančio akstino iš kultūriškai inertinės visuomenės, suskurdo. Gausiems Vakarų Europos XVII ir XVIII amž. mokslo laimėjimams buvo sunku prasisiverbti į Vilniaus akademijos mūrus.

Jungtinė Žečpospolita buvo jau merdintis ligonis. Politinė anarchija, ekonominis

valstybės nuskurdimas, militarinis bejėgiškumas, kultūrinis nuopuolis, sveiko patriotizmo stoka visuomenėje — visa tai lėmė neišvengiamą pražūtį. Ir dar ironiškai raminasi: *Polska nierządem stoi* (Lenkija laikosi netvarka). Rusų kariuomenė nevaržomai šeiminkavo krašte. Godūs kaimynai seniai tykojo grobį. Ir štai 1772 m. įvyko pirmasis beirstančios respublikos pasidalinimas.

Gresiąs mirtinas pavojus atvėrė ne vienam patriotui akis. Vis labiau buvo keliamos skubių reformų mintys. Suprasta, kad reikia stiprinti valstybę politiškai, kelti nulintą kraštą ekonomiškai ir gaivinti visuomenę morališkai, keliant jos kultūrinį lygį. Susirūpinta ir švietimo reforma. Betgi mokyklos nepriklausė nuo valdžios, kuri ir lėšų joms nebūtų turėjusi. Kaip tik tuo laiku popiežius visame pasaulyje uždarė jėzuitų ordiną (1773 m.). Tais pačiais metais, Lietuvos pakancleriui Jokimui Chreptavičiui pasiūlius, Lietuvos-Lenkijos seimas įsteigė Tautinės edukacijos komisiją (tai buvo pirmoji švietimo ministerija Europoje). Gavusi panaikinto ordino turtus, Komisija galėjo tvarkyti ir prižiūrėti mokyklas. Naujosios mokyklos uždavinys buvo parengti ne gyvenimui svetimą „lotynininką“, o gerą pilietį, pažįstantį savo kraštą ir jautrų opiesiems jo reikalams. Tad daug dėmesio kreipta mokykloje į krašto geografiją, istoriją ir teisę. Sustiprinti taip pat ir realieji mokslai, kurie buvo gana apleisti jėzuitų mokykloje. Į mokyklas įvedama gimtoji kalba; deja, tai buvo lenkų kalba.

1781 m. Edukacinė komisija reformavo Vilniaus akademiją, dabar pavadintą Vyriausiąja Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos mokykla (*Schola Princeps Magni Ducatus Lituaniae*), o po to, kai rusai netrukus užėmė Lietuvą, — Vyriausiąja Vilniaus mokykla (*Schola Princeps Vilmensis*). Nauja pažangi mokslo dvasia padvelkė susenusion Vilniaus akademijon, betgi ji negalėjo taip greitai atsigausti po ilgamečio nuopolio. Trūkdė ir naramūs valstybės žuvimo laikai, nes ginklams žvangant, mūzos tyli.

XIX amž. gyvenimas aprimo, ir sąlygos universitetui pagerėjo. 1801 m. sostan sėdo liberaliai išauklėtas jaunas caras Aleksandras I, palankus švietimo reikalams. 1802 m. buvo įsteigta švietimo ministerija ir visa Rusijos imperija padalinta į 6 mokslo apygardas, kuriose mokyklų priežiūra buvo pavesta vietos universitetams. Vilniaus mokslo apygardai buvo priskirtos 8 gubernijos, seniau priklausiusios Didžiajai Lietuvos Kunigaikštijai. Caro patvirtintas Vilniaus Imperatoriškojo universiteto (toks buvo naujasis vardas) statusas leido jam gana savarankiškai ir nevaržomam plėtotis bei sparčiai tobulėti. Netrukus Vilniaus universitetas pasiekė savo klestėjimo viršūnę. Jis aiškiai viršijo kitus Rusijos universitetus, prilygdamas geriems Europos universitetams. Jo garsas plačiai pasklido. Rusų poetas A. Poležajevs viename savo 1825 m. eilėraštyje gretino Vilnių, kaip tikrąjį studentų miestą, su Goettingenu ir Oxfordu. Vilnius palaikė glaudžius ryšius su Europos universitetais, siuntė savo žmones į Vakarų pasitobulinti. Taikliu Vilniaus universiteto istorijos tyrinėtojo L. Janowskio pasakymu, „nebuvo Europoje minties, srovės, kuri stipriau ar silpniau nebūtų atsiliepusi Vilniuje“. Štai pvz. Vilniaus universitete buvo dėstomos fiziokratinė ir vėliau Adomo Smitho doktrinos, taigi paskutinysis tada ekonomikos mokslo žodis. Ig. Danilavičius viename savo rašinyje išdėstė modernios tada istorinės teisės mokyklos pagrindines mintis. Nuo Danilavičiaus, anot A. Janulaičio, ir prasideda mokslinis Lietuvos istorijos tyrinėjimas. Nestigo Vilniui ir daugiau puikių profesorių, tiek vietinių, tiek ir užsieniečių. Čia profesoriavo žymiausias XIX amžiaus pirmosios pusės lenkų istorikas Jokimas Lelevelis, kurio paskaitos sutraukdavo šimtus klausytojų. Didelis klasikinės filologijos žinovas ir geras profesorius buvo vokietis Ernestas Grodeckas. Štai jo buvęs studentas Ad. Mickevičius net ir po ilgos pertraukos nuo studijų metų sugebėjo sėkmingai dėstyti lotynų kalbą ir literatūrą Lozanos (Lausanne) universitete Šveicarijoje. Garsėjo biologas ir chemikas Andrius Snia-

Šeima

Ideali moteris

(Gyvenimo vaizdeliai)

Vytautas Kasnis

Kokia yra ideali moteris? Ar iš viso gali būti ideali moteris? Vienam atrodo, kad ji ideali, kitam ne.

Daugumas vyrų ieško idealios moters, ir to idealo apybraižos kiekvieno yra sukurtos labai skirtingai. Kartais realios, kartais pasakiškos. Vaikai turi idealias motinas. Jaunystėje vyrai išsirenka idealią mergaitę, kuria šeimą su idealiausia iš visų pažintų, iš visų mylėtų mergaičių. Kiek daug prieš akis gražių meilės dienų, koks nuostabiai puikus gyvenimas. Gyvenk ir džiauksis saulėtomis dienomis, kurk pasakišką rojaus pasaulį. . . Taip, kaip pirmomis dienomis gyveno Ieva ir Adomas! Taip, tik pirmomis. Ir jaunavedžiai, jei jie gyventų visą laiką pirmųjų povestuvinių dienų meilės, pagarbos, supratimo, atjautimo nuotaikomis, jei ir gyvenimo kelyje keliautų jų sukurtas, išsvajotas idealios moters paveikslas, kokia būtų didelė gyvenimo laimė!

Neseniai vienas įtakingiausių žurnalų paskelbė, kad šeimų gyvenimas yra pasibaisėtinoje padėtyje ir kad visa tai gresia tau-

---

deckis, kurio veikalas apie organinių kūnų teoriją buvo tuoj pat išverstas į vokiečių ir prancūzų kalbas. Vokiečiai tėvas ir sūnus Frankai aukštai iškėlė Vilniaus medicinos fakulteto vardą visoje Rusijoje ir užsienyje. Čia suminėjome tik keletą vardų iliustracijai. (b.d.)

tos ateičiai. Prieš akis turiu kun. Patrick Peyton, C.S.C., laišką, kuriame jis rašo, kad 40 nuošimčių susikūrusių šeimų išsiskiria, ir tas skaičius kasdien didėja. Tūkstančiai baigia šeimos gyvenimą išsiskyrimu, ir vienas iš jų palieka šeimos namus. Pridėkime dar tuos, kur namuose nėra taikos, ramybės, meilės. Tokia yra šiandien mūsų šeimų tragiška padėtis, šeimų, kurias Dievas palaimino, apdovanojo sakramentais.

O mes įkandin skubame į tą tragišką šeimų gyvenimą. Skuba jaunieji, neseniai sukūrę šeimas, neatsilieka ir dešimtmečiais vedybinį gyvenimą apvainikavusieji. Apsiniaukęs dangus ir daugelio sodybose bei namuose. Kur liko ta išrinktoji, idealioji moteris?

Apaštalas šv. Petras savo pirmajame laiške rašo: "Jūs, žmonos, būkite klusnios savo vyrams, kad tie, kurie neklauso žodžio, ir be žodžio būtų laimėti tikėjimui žmonių elgesiu, matydami jūsų gyvenimo dievobaimingumą ir skaistumą. Tegu puošia jus ne išorė — šukuosena, aukso gražmenos ir ištaigingi drabužiai, — bet žmogiškosios širdies slaptuma: nesugadinta, švelni ir taikinga dvasia, kuri brangi Dievo akyse. Juk kadaise taip ir puošdavosi šventos moterys, kurios turėjo viltį Dieve ir buvo klusnios savo vyrams. Taip Sara klausė Abraomo ir vadino ją viešpačiu. Jūs tapote jos dukterimis, darydamos gera ir nebijodamos jokių sukrėtimų" (1 Pt 3,1-6).

O Patarlių knygoje štai kas rašoma apie moteris: "Kruopščią moteriškę kas suras? Ji yra vertesnė už brangenybes. Tokia žmona pasitiki vyro širdis, ir jam nieko netrūksta. Visą gyvenimą ji teikia savo vyrui džiaugsmo ir nedarą nemalonumo. . . Puošiama galios ir kilnumo, su šypsniu žvelgia į ateitį. Išmintingai atveria savo burną, jos lūpose geras žodis. Prižiūri savo šeimyną, nevalgo duonos veltui. Yra savo vaikų gerbiama, o vyras ją giria: "Daugelis moterų pasižymėjo, bet tu viršiji jas visas!" Grakštumas yra apgaulė, o grožis — tuščias dvelkimas; tik dievobaiminga moteris verta pagarbos. Atiduokite jai įdėto triūso vaisius; tebūnie viešai giriama už savo darbus" (Pat 31,10-31).

Koks gražus idealios moters perteikimas, parašytas prieš tūkstančius metų, kuris visais laikais švytės pavyzdžiu!

Ideali moteris buvo, yra ir bus kertinis šeimos ramstis, stiprusis pamatas, mylinti širdis. Ji savo paslaptinga galia yra dvasinė vyro ir vaikų vadovė. Ji uolėtu, akmenuotu keliu, dažnai kruvinomis kojomis, veda šeimą į kalno viršūnę, kad pasiektų laimės žiburį. Ji gyvenimo kovos karvedys. Jos dvasios ir kūno galios tokios stiprios, kad sutauko kraštų valdovus, piktus priešus. Ji lyg žvaigždė veda poetus, dailininkus, muzikus, kurie kuria jos garbei. Ideali moteris yra tautų atgimimo pranašė ir valdovė. Ji šypsniu ir meile prikelia žmones naujam gyvenimui. Ji nugali pragarišką neapykantą ir atkelia vartus į naują, šviesų, džiaugsmingą gyvenimą.

Gerai pažinojau vieno dienraščio redaktorę, apie 35 m. amžiaus. Aukšta, liekna, patraukli. Susitikusi ji visados užmegzdavo kalbą apie šeimos gyvenimą. Iš pasakojimų ji pažinojo mūsų žmonas, vaikus. O vėliau susipažinusi juos pasitikdavo labai nuoširdžiai, lyg senus draugus. Kai ji sužinojo, kad sūnus kuria šeimą, parašė apie jaunąją į laikraštį, įdėjo nuotrauką, nors tada ji turėdavo iš kelių šimtų atrinkti tik dvi nuotraukas, nes būdavo labai didelis pareikalavimas ir spaudimas, kad tik žymiųjų asmenų dukterys patektų į dienraščio puslapius.

Ji sakydavo, kad svarbiausias jos gyvenimo tikslas — sukurti šeimą. Bet tuojau, išskėtusi rankas ir pakėlus pečius, prisipažindavo, kad niekas nenori jos vesti. Vedusių vyrų ji nenorinti, o nevedusių nesurandanti. Ir ne kartą, lyg juokaudama, lyg rimtai sakydavo, jog jai nesvarbu, ar jis baigęs mokslus, ar iš kalėjimo išėjęs vagis bei girtuoklis.

Visų mūsų nustebimui Nancy ištekėjo. Vyras jos metų, bomas, perėjęs kalėjimus ir buvęs dažnas policijos namų svečias. Šiaip gana dailus, bet kiek kartų buvome išėję priešpiečių, tiek kartų jis ateidavo įsilinksminęs. Po to metė gėręs ir rūkęs.

Nancy pradėjo džiaugsmo, laimės ir meilės dienas. Susitikus ji mums atskleisda-

vo visą savo dienos gyvenimą. Ji kilo tar-nyboje. Daug laikraščių ir žurnalų prašydavo jos straipsnių. Vyras studijavo ir baigė architektūrą, gavo gerą darbą, vaikai rikiavosi kas metai, nes ji sakydavo, kad reikia skubėti. Kaip ji, taip ir jos vyras buvo draugiški, nuoširdūs ir daug pasakodavo apie savo šeimos gyvenimą. Kiti manydavo, kad gal ir nereikėtų visų paslapčių pasakoti, nors kartais ir juokais. Abu buvo labai laimingi.

Kaip juodu susipažino? Labai romantiškai. Nancy, grįžusi namo iš teatro, berakindama duris, pasigedo kojų kilimėlio. Uždegusi šviesą, pamatė, kad ant jo guli vyras. Išsigando. "Bomas", pagalvojo ir užtrenkė duris. Pabuvusi kiek kambaryje, prisiminė, kad lauke buvo labai šalta. Pagailo nelaimingojo. Priešais jos duris gyveno draugė. Nuėjo pas ją ir pasisakė, kad savo butą nakčiai užleis bomui, o ji norinti pernaktoti draugės bute. Taip ir padarė.

Nancy išgyveno džiaugsmingą, laimingą šeimos gyvenimą 20 metų. Vienu metu pastebėjome, kad ji neteko daug svorio. Paklausta sakydavo, kad norinti pasijauninti. O iš tikrųjų ji sirgo vėžiu. Visa tai slėpė ir nuo šeimos. O kai gydytojai jai pradėjo skaičiuoti savaites, sutarė su šeima, kad ji viena vyks į turimą ūkį ir baigs rašyti knygą. Ten nuvykusi, pagyveno 5 savaites ir mirė. Kasdien su vyru ir vaikais kalbėdavosi telefonu, ir tik paskutiniąsias tris dienas skambino jos sekretorė, sakydama, kad Nancy baigia rašyti knygą ir ruošiasi grįžti namo. O tas tris dienas ji buvo jau beveik be sąmonės ir bijojo, kad šeima nesužinotų. Grįžo namo karste. Ji sirgdama ir gyvendama ūkyje, rašė savo dienoraštį. Savo ligą slėpė nuo šeimos, nenorėdama jiems sudaryti vargų bei rūpesčių.

Kai Nancy išvyko į ūkį, jos vyras pradėjo rašyti dienoraštį — laiškus, juos pavadinęs "Laiškai idealiajai žmonai".

Apie idealiąsias mergaites, žmonas, motinas, moteris mes dar daug rašysime, prisiminsime gyvenimo vaizdeliuose. Rašysime ir apie tas, kuriose moters idealas išnyko, kaip rūkas, blaškomas vėjo.

Vaikai neleidžia

P. P.

Jau prieš daug metų mirė mano vyras. Vargau, augindama dvi dukras. Vienišas vyriškis, irgi su dviem vaikais, siūlė susituokti ir auginti vaikus kartu. Labai norėjau su juo nesiskirti, nes žinojau esant gerą žmogų. Tačiau vyresnioji duktė stoji piestu. Girdi, esu išdavikė ir dar kitokia. Jeigu aš taip pasielgsiu, jos išeisiančios iš namų. Paklausiau dukters. Mano gerbiamas žmogus apgailėstavo, bet jis susirado sau draugę, su kuria ir šiandien gražiai gyvena. Vaikai suaugo. Mano dukterys ištekėjo, turiu neblogus žentus, anūkus. Rodos, mane myli, bet aš jaučiuosi vieniša. Auginu anūkus, gaminu valgi, tvarkaus namuose. Kai žuvo vyresniosios dukters vyras, ji po metų ištekėjo. Vaikus ir toliau prižiūriu aš. Kai priminiu, kad gal nereikėtų tekėti, geriau auginti vaikus, kaip tada aš padariau, ji pasakė: "Kodėl, mama, mane lygini su savimi. Tau ir taip gerai". O jeigu būčiau tada dukters neklausiusi, šiandien turėčiau kam pasiguosti. Dviese ir anūkus būtų lengviau auginti.

Mano patarimas — nebūkite, vaikai, egoistai, nevaržykite tėvų. Tegul jie nebūna vieniši senatvėje. Vaikai niekuomet neatstos gero draugo. O tėvai neturėtų vaikų atsklausti. Mes, tėvai, vaikus užauginame, išleidžiame į gyvenimą, tai ko gi jie dar iš mūsų nori? Turto jiems vis negana. Žinau vieną gerą žmogų, prieš kelerius metus likusį našliu. Vaikai seka kiekvieną jo žingsnį. Visi jie turi savo šeimas, butus, mašinas. Tėvas taip pat turi namą ir mašiną, kurią jau atėmė jaunėlis, kad nevežiotų "kažkokios ten", o gyvenimo draugės neleidžia parsivesti dėl to, kad jai gali likti namas. Ir blaškosi žmogus ir šen, ir ten, nes "vaikai neleidžia".

• Visame pasaulyje, kaip praneša Vatikano laikraštis "L'Osservatore Romano", 1977 m. buvo išventinti 6.034 nauji kunigai, mirė 6.820 kunigų, o pasitraukė iš kunigystės pareigų 2.506.

Jaunimas

Kongreso mintys

Antanas Saulaitis, S.J.

(1979.VII.11-29 apie 500 lietuvių jaunimo iš 14 kraštų suskrido į savo ketvirtąjį pasaulinį kongresą Anglijoje ir Vokietijoje)

KELIONĖ

Paskutinės ruošos dienos. Aprimo raštinės, nebesusirenka komisijos, per vėlu laišką Europon siųsti, dalyviai renka daiktus ir namuose krauna lagaminus. Mūsų mintys ir akys krypsta į rytus ir į Lietuvos pusę, kurios reikalai svarbi programos, svarstybų dalis ir visų 2-3 metų ruošos siekis. Esame lyg pusiau pakilęs lėktuvas, dar neįgavęs saugaus šuolio, lyg srovės ieškąs paukštis su žvilgsniu į debesis. Gerai, kad ramu, Viešpatie, gerai kad akys kyla aukštyn. Nebėra skubių rūpesčių, kurie išblaškytų mintis, tad čia Tavo akivaizdon atnešame savo viltis, Viešpatie, savo viltis.

Aerodrome. Kai kas nors laukiamas atskrenda, prie vartų lėktuvo variklių nesigirdi. Tik tarpduryje pro kitų galvas ieškai pažįstamo veido. Kai girdi motorų užesį, visada atsisveikini, matydamas ne vieną, o daug veidų ir mojuojančių rankų. Ir tėvų, motinų akys žiūri nebe į veidus, o į širdį, Viešpatie.

Londonė nusileidus. Pilna žmonių, takai tiesiai, žemyn, dešinėn, kairėn, visokių tautybių ir rasių žmonės, nė vieno pažįstamo, kol smulkios mergytės rankose nepamatai mūsų dailaus trispalvio kongreso ženklo ir jį lydinčių rūpestingų akių, stebinčių praeivių eiles. Jau esame saugiai namie tarp savųjų.

Registracija. Tris dienas galėjai čia siauroj pastogėj stovėti, kol visi suskrido, Viešpatie. Ne dėl vardo sakties, kambario raktų, vietovės plano, dienotvarkės ar finansų apyskaitėlės. Dėl to džiaugsmo, kad esame viena.

Kongreso atidaryme. Kaip šventiškaai atrodom be lagaminų, kuprinių, kelionės blizgesio ir dulkių. Ilgi puošnūs stalai, šviesūs veidai. Prie garbės stalo — ne garbingi veteranai, tik po vieną iš kiekvieno krašto savo tarpe šnekučiuojančių. Už vaalndėlės — šventiška tyla, kai kvapą sulaikę laukiam pirmininko plaktuko drąsaus dūžio.

Mūsų vyskupas. Girdėjau aiškiai, ką jis sakė, šių vaikų senelių amžiaus. Neatsimenu jo žodžių, tik šiltą šypsnį, atsispindintį kecuriuos šimtuos jaunų veidrodėlių.

Susipažinimas. Nedrąsiai stovinėja, mesdami žvilgsnį į kitus. Jaukiau sėdi rateliu, pro pažįstamus matydami naujus.

Prie vėliavų. Ne taip tvarkinga ta minia, pagal kraštus sustojusi. Atsilikę lyg stumte stumia kitus į vėliavų pusračio aikštelę. Kiekvieno krašto išradingą šūkį lydi plojimas, o žalios pievos kilime pertvarų taip pat nėra.

Skudučiai. Kaip proistorės šauksmas skudučių skardus garsas sklinda iš susėdusiųjų būrelio.

Lietuvių kalbos pradų būrelis. Ar Tu vis džiaugies, Viešpatie, kai kūdikis ištaria pirmąjį savo žodį? Ar nuo lentos paraidžiui nurašo sakinėlį? Ir išdrįsta naują žingsnį žengti į neištirtą, bet taip patrauklų plotą? Taip atrodo čia saulėtoj pievoj — iš Prancūzijos ir Švedijos, Brazilijos ir Anglijos: “Koks tavo vardas? Kur tu gyvenai?” Ir po pusvalandžio dar arčiau vienas kito susėdę.

Audimo būrelis. Nemačiau, kur ir kaip audė. Tik raštinėj prie sienos padėtos kietos popieriaus “staklės” kasdien spalvingesnės atrodė, ir vis ilgesni juostų raštai kalbėjo apie rūpestingų rankų pastangas pripinti savo gyvenimą arčiau tautos.

Kraštų pranešimai. Jau ketvirtą kartą girdi kraštų pranešimus. Šiomet tai ne aprašymai, apžvalgos, o taiklios studijėlės. Ir

klausytojai neišsiblaškę, atidžiai ieškodami pajusti, kas mus jungia.

Mišios kriptoje. Mažas būrelis eilinį rytą prieš dienos darbus atsineša visų mūsų rūpestėlius, pastangas, džiaugsmus ir viltis. Ir juos nuskaidrina čia ramioj susikaupimo valandėlėj.

Talentų vakaras. Vienas po kito sklاندžiai juda pasirodymai perpildytoje salėje. Iš vieno žemyno, iš kito, nuo dainos į vaidybą, nuo juoko į poezijos rimtį, po vieną, po du, po kelis. Ir didžiausias talentas buvo sugebėti savo paprastu atvirumu visus sužavėti.

Susikaupimo vakaras. Pasibaigė vaidinimėliai, skaitymai iš “Kronikos”, bendras Susitaikymo sakramentas, Eucharistija. Daugumas jau nuėjo į povakarinę svetainės programą ar į bendrabučio salionėlius, kiti su draugais pasikalbėti. O čia tarp medžių žvakių apšviestame rate susikabinę ilgai stovi penkiasdešimt, jų ramios dainos sukibusios, kaip po žvaigždėmis debesėliai.

Lietuviškos vestuvės. Per vainikų vartus žengia vestuvininkai prie valgio būrelio paruoštų vaišių. Čia stovyklos daugiakraštis choras, šokėjai, skudutininkai, meno būrelis su skrynčia, papročių būrelio nariai, kurie lietuviškas tradicijas su tokiu išitikinimu aiškina, lyg patys šimtmetį būtų jas organizavę.

Sportas. Rodos, žaidynės, kaip eilinis tinklinio žaidimas, nebūdingai saulėtoje Londono priemiesčio aikštėje. Rodos, neturėtų nei šurpas nugarą nubraukti, nei graudulys lūpas ir akių vokus sutraukti. Tik rodos, kad kiekvienas rinktinių žaidėjas iš skirtingo krašto. Ar tikrai mes čia kartu esam, lyg savoj žemėj toli nuo namų?

Pokalbiai apie Lietuvą. Ir snaudulys ima, ir atbunda dėmesys paskaitoje su ilgaus klausimais. Ir sėdi tie patys jauni žmonės, kuriems, atrodo, niekas nerūpi, įbedę akis į neseniai iš Lietuvos atvykusį liudininką, jo (ar jos) žodžius sudėdami ten, iš kur kils gairės, ryžtas, jaunimo žodis ir naujai išgyventa tautinė giesmė.

Bendra nuotrauka. Sulipo, sustojo, susėdo ant kolegijos koplyčios laiptų visi 450,

o fotografai nuolat keičiasi, skubėdami pakliūti į nuotrauką, kurios niekad neužmirš.

LONDONE

Koncertas prie Temzės. Pirmą "Volungės" muzikinės dainos, savo atspalviais sukuriantios nepamainomą nuotaiką. Paskui fleitos ir pianino klasiškai lengvas žaismas. Ir pabaigai "Gintaro" dainos, liaudies muzika ir šokiai, Donelaičio eilės. Jų vadovė, lyg višta į ančiukus, į juos žiūri, išėjusius visas bangeles į vieną surinkti, kai tūkstantinė publika atsistojus šiemis vaikams plojo, ir plojo, ir plojo.

Eisena prie paminklo. Po šešis einam tarp automobilių, atvirksčioje gatvės pusėje važiuojančių apie mūsų užimtą vidurinį taką. Už vienos vėliavos — mažas krašto būrelis, už kitos — ilgiausia minia, lyg šventiška procesija, kuriai ne gėda pavergtuosius užstoti. Ankstyvieji jau dainuoja partizanų dainas, kol tarp centro aukštų pastatų girdisi Marijos giesmė ir himnas. Ir visiems nuėjus, šalia kaspinų papuošto bendro vainiko tyliai padėtos liko ir koncerto solistų puokštės.

Mišios bazilikoje. Pirmą kartą šimtamečiuose skliautuose aidi kanklių stygos. Savo kraštų paveikta tarma atstovai skaito skaitymus, tikinčiųjų maldos prašymus. "Ne iš baimės viešai kalbėti, bet iš didingos bažnyčios ir tūkstančio lietuvių prieš mane, mano keliai pavirto į vašką", sako jauna skaitytoja.

STUDIJO DIENOS

Uoste. Baltos Doverio uolos jau tolsta tarp mirgančių plūdžių ir apšviestų laivų. Esame 421 švelniai linguojančiam laive — "kariuomenė", kaip sakė įgula. Ir kartu su ilgai atidėto miego snauduliu veržiasi iš širdies padėka Tau, Viešpatie, už visų mūsų globą ir tiek daug dovanų šiam jaunimui, kurį taip myli.

Sutikimas Aternberge. Ir juokas, ir miegas, ir vaizdai, ir užkandėliai nusėjo kelionę Belgijos keliais. Jau iš tolo matyti per pievą ištiesti sveikinimo žodžiai, kai pasukam į jaunimo namus. O užuot padėję nešti sun-

kiaus lagaminus, rengėjai kelionės pabaigą palengvina akordeonu ir daina.

Šalia katedros. Jau aštuonis šimtmečius po šviesiais bažnyčios langais ilsisi pirmieji vienuoliai — tik stori mūrai apsaugo juos nuo posėdžių balsų, draugiško valgyklos klegesio ir nuo linksmesnių vakarų. Tame pačiame kieme ir namuose vietoj anų laikų vienuolių vaikšto naujieji — palikę tėvus, namus, atsiskyrę nuo kitų ir nuo "žemiškų" rūpesčių, savo ateities svarstyti.

Darbo būreliai. Tūkstantmečiame kiemelyje, saulėtoj pievoj tarp namų ir gėlėmis apšodinto šaligatvio, bokšto salionėlyje, minkštasuoliuose prie plačiųjų laiptų, posėdžių kambariuose, kartu su paskaitininkais, simpoziumų kalbėtojais, pasitikėdami savimi, kala, minko, tąso, kerpa klausimus, kurių ryškiausia žymė — pagarba kiekvienam žmogui.

Uždavinių linksma vakaris. Stalai po dvylika spėlioja, kuria dainą, gimnastikuoja, prisimena istorines datas, plečia žodyną. Jau taip svarstybose ir posėdžiuose susigyveno, kad bendruomeniškumas bematant sulipdo būrelį į vieną. Tyras, atlaidus juokas, lengvos pastangos — ir likusių dienų nuotaika matyti kiekvieno veide.

Plenumas. Sėdi raudonose kėdėse, išrikiuotose eilėse, sėdi saulėtos palankės skersvėjyje ar ant medžio grindų. Iš prezidiumo ir atgal sklinda pagarba tarp lygių, ieškančių, kur jėgas ir ryžtą įgyvendinti sau ir kitiems.

Sodelyje. Sunku rasti valandėlę pasikalbėti. "Kunigėli, ką daryti su ta ugnimi, kurią visa šita uždega manyje?" Metų ir mylių atskirtos akimirkos iš karto peršoka tikėjimo plotmėn, kai svarstom, ką Viešpats mums kalba.

Atstovų mišios. "Kunige, man reikia mišių", sako tyrom akim. Tą vakarą, vietoj kelių, keliasdešimt giesmė, malda, skaitymais jungiasi išreikšti, ko Viešpats jų širdyse siekia. Ir kai tariam "Tėve mūsų", savaime sukimba rankos iš krašto į kraštą, per žemynus, nuo žmogaus žmogui. Duoną laužiamo į gabalėlius, kad dar labiau susijungtume į vieną Kūną.

Vanda Alekniene

Véjas

Vanda Alekniénė

Mano paukščiai

“Šešupė”. Kavinėje triukšmas, garsi muzika, dūmai, spalvotos šviesos, vaisės ir atgaiva. Rimtos kalbos, prisiminimai, klausimai, juokas, įvairiasluoksnė draugystė. Ir tu, Viešpatie, klausaisi ir dalyvauji čia, kur aidi jausmai ir troškimai.

Nauja valdyba. Balti balsų lapeliai, kaip “Blezdingėlės” nosinaitės, kyla virš atstovų galvų už tuos, kurie savo jaunystės brangius metus mielai kitiems skiria.

I penktąjį kongresą. Metai ir vieta, kaip kaskart būna. Vienu balsavimu šimtai įrašomi kelerių metų darbui. Ir vėl rėmėjai ty liai įkiš voka, ir raštinėse dienų dienas nematomi sėdės, kaip lietuviški vorai tinklą verdami.

UŽDARYMAS

Koenigsteine. “Kunige, mes buvom tokie artimi Altenberge, o čia žmonių minia išblaško nuotaiką”, taria ekskursijų ir kitų dalyvių bei svečių tarpe atskiestieji.

Kūrėjų vakaras. Kaip skirtingai ir įvairiais būdais gyvybė skleidžiasi iš scenos į žiūrovus iš visų kraštų.

Posėdis. Paskutinieji žodžiai, padėkos ženkleliai, nutarimų pabaiga. Kaip sapnas prabėgo dienos, kaip sapnas atsiveria ateinantieji metai.

Palmių sode. Po ilgų spalvingų šokių pirma pavieniui, vėliau būriais lipa į snaudžiančius autobusus. Ausyse kiekvieno žanro ritmas, širdyje — akių judesiai.

Koplyčioje. Kuone visa bažnyčia atsistoja komunijai. Beveik kiekvieną galėčiau vardu vadinti, o Tu mūsų atvaizdą savo delne išrėžei, Viešpatie.

Ligoniai. Bendrabutyje lankstome sude damas loveles, palikę vieną sergančiajai. Kaip trapi ta jaunystė, Viešpatie.

Kuprinės. Už galvą aukštesnės kuprinės, pasaulio keliautojų pečių nešamos. Klaidžiojam kaip vėlės miške, atsisveikindami su savaisiais, neperpratę atskyrimo valandėlės ir laikydami kuo arčiau, kad valandėlė kiek palūkėtų. Nepaliksi mūsų našlaičiais, sakei atsiskirdamas, Viešpatie, bet ką mums daryti su tokia didele šeima?

Atoslūgis. Nutilo miestelis. Lauko res-

toranėlyje prie languotos staltiesės, kepsnių ir šalto gėrimo — ramu. Rengėjai, komite tai grįžta į civilių gyvenimą su savais planais, darbu, mokslu. Tik ilgai dar kojos neliečia žemės.

Dviejų pakopų lietuvių jaunimo veikla

Viktoras Nakas

Ši straipsnelį rašau, būdamas Šeštajame PLJS Ryšių centro suorganizuotame Lituanistikos seminare, kuris paprastai vyksta Ohio valstijos Loyola of the Lakes jėzuitų rekolekcijų namuose. Jaunimas, kuriam teko laimė lankyti ši dviejų savaitių seminarą, žino, kad anglų ar bet kokios kitos nelietuviškos kalbos vartojimas yra griežčiausiai draudžiama nuodėmė. Tokį uždraudimą pateisina jau pats faktas, kad lietuvių kalbos puoselėjimas yra savaimė suprantama vertybė seminaro dalyviams. Be to, kursantai mato, kiek pastangų vadovybė rodo sukurti tikrai lietuvišką atmosferą ir, tai vertindami, nepaprastai stengiasi tik lietuviškai kalbėti.

Seminaro paskaitininkai yra ne eiliniai visuomenininkai ar mokytojai, kurie skaito mėgėjiškas paskaitėles, o literatūros, kalbos ir istorijos mokslininkai, kurie atvažiuoja pasiruošę vesti dviejų savaitių universitetinio lygio kursų. Nuėjus į seminaro knygyną, bei biblioteką, galima rasti daug šiapus ir anapus geležinės uždangos išleistų veikalų, romanų, poezijos rinkinių, žodynų, gramatikų, enciklopedijų ir platų pasirinkimą visokios lietuvių spaudos.

Lituanistikos seminaro svarba yra ta, kad jis yra įsikūnijimas jauno lietuvių troškimo gilinti savo lietuviškas žinias. To negalima teigti apie lietuvių šeštadienines mokyklas, nes jas lanko pradžios mokyklos ir gimnazistinio amžiaus jaunimas, kurių tėvai paprastai daro sprendimus savo praeigūnui. Tipiškas seminaro dalyvis yra pilnametis studentas, kuris atvyksta į kursus laisva va-

lia. Seminaro dalyvių kasmet būna tarp 20 ir 40. Tai įrodo porą dalykų. Pirma, PLJS Lituanistikos seminaras pasidaręs tradicija, turinti lojalių rėmėjų. Antra, tas lojalių rėmėjų skaičius nėra labai didelis.

Ar seminaro dalyvių mažas skaičius reiškia, kad tėra koks šimtas ar pusantro šimto lietuvių studentų Šiaurės Amerikoje, kuriems rūpi mokėti gerai rašyti bei skaityti lietuvių kalba? Turbūt ne. Susirūpinimą lietuvių kalbos puoselėjimu jaunimo tarpe rodė ir ketvirtojo Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso atstovai, kurių daugumas, tiek iš Šiaurės Amerikos, tiek iš kitų kontinentų, niekad nebuvo lankę Lituanistikos seminaro. O vis dėlto susirūpinimas kongreso studijų dienose lietuvių kalbos klestėjimu išeivijoje buvo neeilinis. Tai turėtų atsispindėti kongreso rezoliucijose, kurios, ši straipsnį rašant, dar nebuvo pasirodžiusios spaudoje, tad jų negaliu cituoti. Kai kurie ilgamečiai jaunimo kongresų darbuotojai teigia įdomų dalyką: jų nuomone, trečiajame jaunimo kongrese, kuris įvyko Pietų Amerikoje 1975 m. gale ir 1976 m. pradžioje, išrinkti atstovai geriau lietuviškai kalbėjo, negu ketvirtojo kongreso atstovai. Antra vertus, trečiojo kongreso atstovai tarpusavyje daugiau vartojo savo gyvenamųjų kraštų kalbas, negu ketvirtojo. Jeigu taip iš tikrųjų buvo, tai išvada gana aiški: jaunimas vis labiau pergyvena savo lietuvių kalbos silpnėjimą ir stengiasi tą padėti pakeisti.

Ketvirtojo Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso atstovų parodytas dėmesys lietuvių kalbos vartojimui ir PLJS Ryšių centro Lituanistinio seminaro įsibėgėjimas yra tikrai džiuginantys reiškiniai, įrodantys, kad lietuvių kalbos vartojimas tebėra ir turbūt tebebus viena svarbiausių vertybių lietuvių išeivijos kultūroje. Tačiau reikia paklausti, kam lietuvių kalba yra viena svarbiausių vertybių. Ogi palyginus mažai lietuvių jaunimo grupėi. Lietuvių kalba rūpi tam jaunimui, kuris lanko lituanistinius seminarus, vadovauja stovyklose, vadovauja ateitininkų bei skautų organizacijoms, užima atsakingas pozicijas Jaunimo sąjungoje ir Lietuvių Bendruomenėje. Galima jį vadinti eli-

tu siaurąja prasme — jis yra lietuvių kultūros mylėtojų elitąs. Reikia pripažinti, kad ta grupė yra mažuma lietuvių išeivių jaunuo-
menėje. Teigti, kad tie jaunuoliai savo kongresuose atstovauja plačiosioms jaunimo nuotaikoms, mano nuomone, būtų klaidinga. Tačiau atrodo, kad kai kurie veiklūs jaunuoliai pusiau tiki ta iliuzija. Dėl to šie jauni vadai neranda kūrybingų atsakymų į pagrindinę išeivijos lietuvių jaunimo veiklos problemą, būtent, kaip jaunimo mases įtraukti į visuomeninę, politinę bei kultūrinę veiklą. Jauni veikėjai iki šiol sprendė tą problemą, darydami prielaidą, kad jų vertybės — tai ir masių vertybės. Tokios prielaidos logiška išvada yra ta, kad veiklos siūlymai ir principiniai nusistatymai, kurie atsako į jaunimo masių kultūrinius poreikius, taip pat atsako ir į jaunimo masių kultūrinius poreikius. Kad tai yra netiesa, aiškiausiai įrodo jaunimo masių nedalyvavimas lietuviškame gyvenime.

Savų kilnių vertybių piršimas toli gražu nėra smerktinas veiksmas. Kaip tik tokiu būdu vyksta būtinas jaunuolio auklėjimo procesas. Tačiau peršant vertybes, kartu reikia skaitytis ir su realiomis veiklos sąlygomis, o tai yra tik dalinai šiandien daroma jaunimo gretose. Veikliam jaunimui ir vyresniesiems reikia viešai prisipažinti, kad jaunimo masių didelės daugumos atvedimas atgal prie lietuviško židinio, kuriame jis laisvai kalbėtų, skaitytų ir rašytų lietuviškai, būtų stebuklas. Nėra jokio pagrindo tikėtis, kad jis įvyktų. Juk gyvenamojo krašto kultūra nepaprastai stipriai paveikia kiekvieną išeivijos jaunuolį. Antra vertus, galima su neperdėtu optimizmu teigti, kad tikrai yra įmanoma atversti į lietuviybę bent tiek pasyviųjų lietuvių kilmės jaunuolių, kiek šiandien yra aktyviųjų. Taigi mūsų lietuviybės kadro padvigubinimas yra pasiekiamas tikslas.

Deja, to tikslo nepasieksime tik siūlydami pasyviai jaunimui visas aktyvaus jaunimo kultūrinės vertybes iš karto. Tokia "viskas arba nieko" strategija iki šiol susilaukė menkų rezultatų. Kita neišbandyta strategija būtų siūlyti pasyviai jaunimui tik dalį

visiškai įsijungusių jaunuolių vertybių. Tokio dalinio vertybių piršimo pavyzdys būtų anglų ar kita gyvenamojo krašto kalba leisti jaunimui skirtą žurnalą, kuris jį paimformuotų, ką Jaunimo sąjunga bei ideologinės organizacijos veikia, jam teiktų straipsnius apie Lietuvos istoriją, liaudies papročius ir t.t. Kai kurie jaunuoliai, tokiu būdu "atversti" į lietuviybę, pamažu priimtų maždaug tuos pačius idealus, kuriais tiki aktyvieji lietuviai jaunuoliai. Turbūt didesnis skaičius "atverstų" jaunuolių pasisavintų tik dalį tų vertybių (sakysime, mažai domėtusi lietuvių kalbos vartojimu). Vis dėlto jie būtų sąmoningai lietuviška jėga, kuri, nors ir ribotai, įsijungtų į išėivijos veiklą. Jie stiprintų išėivijos visuomenę finansiškai ir morališkai ir gal padėtų apginti išėivijos lietuvių bei Lietuvos lietuvių interesus.

Palaiapsniškas kultūrinių vertybių išėivymas jaunimo masėms nereikštų, kad aktyvieji lietuviai jaunuoliai turėtų atsižadėti bet kurių savo vertybių, norėdami prisartiinti prie masių. Kaip tik būtų tragiška, jeigu tie aktyvieji taip padarytų, nes jų vertybės yra visai jaunuomenei ryškiausias kelrodis į lietuviybės idealą. Turėtų ir toliau vykti lituanistikos seminarai ir jaunimo kongresai, kuriuose vienintelė vartotina kalba būtų lietuvių. Aktyvūs jaunuoliai ir toliau turėtų dvasiškai augti lietuvių kultūroje. Tačiau jau seniai yra atėjęs laikas nūstoti veikus tik vienoje, aukštesniojoje veiklos pakopėje. Jaunimui reikia bent dviejų pagrindinių veiklos pakopų: vienos, taikomos jau pagrindinius lietuviybės idealus pasisavinusių jaunuolių tolimesniam brendimui, antros — pasyviųjų lietuvių jaunimo masių išjudinimui. Dviejų skirtingų veiklos pakopų pripažinimas jau būtų mažoji revoliucija mūsų galvosenoje. Iš tos reformos savaimė išplauktų nauja taktika nemažos dalies jaunimo masių prijungimui prie bendro lietuviško gyvenimo.

• Jugoslavijoje kroatų katalikų laikraštis "Glas Koncilla" (Susirinkimo balsas) leidžiamas dukart per mėnesį 10.000 tiražu.

Jaunimo kongreso studijų dienos

Kristina Parėštytė

Per jaunimo kongreso studijų dienas išryškėjo tai, kas lietuvių jaunimui šiuo metu yra svarbiausia ir opiausia. Ypač nemažai buvo pasisakyta apie ryšių palaikymą su Lietuva. Jei anksčiau lietuvių visuomenė labai jautriai reaguodavo į šį klausimą, tai dabartinis lietuvių išėivijos jaunimas į šį reikalą žiūri daug blaiviau. Jis ir kongrese jau nebediskutavo, ar ryšiai su tėvyne yra reikalingi, bet nagrinėjo tų ryšių ir santykių galimybes, prileisdamas, kad tie ryšiai yra būtini.

Studijų dienų aplinka turėjo jei ne lemiamą, tai vis dėlto savotišką įtaką tokiam žmonių nusistatymui. Pirmą kartą kongresas įvyko Europos žemyne. Ypač Vokietijoje, kur atstovai suvažiavo tartis, labai jautėsi tas geografinis, fizinis Lietuvos artumas; tuo labiau, kad, pasitraukus iš tėvynės, daugeliui mūsų tėvų teko Vokietijoje gyventi. Be to, studijų dienose dalyvavo ir vyresnio, ir jaunesnio amžiaus lietuvių, kurie visai neseniai iš Lietuvos atvyko į Vakarus. Savo išpūdžiais dalinosi Tomas Venclova ir Icchochas Meras. Buvo ir jaunų asmenų, kurie intymesniuose tarpusavio pokalbiuose su atstovais pasakojo apie neseniai paliktą Lietuvą, apie įvairius savo pergyvenimus okupuotame krašte ir aplamai apie Lietuvos jaunimo nusiteikimą bei padėtį. O didžiausią išpūdį turbūt padarė "Alma mater" savilaidos žurnalo tiesioginis kreipimasis į išėivijos jaunimą, sveikinant kongresą ir linkint daug darbo vaisių. Staiga jaunimas pajuto, kad jie nedirba tuštumoje, kad jų veikla iš tikrųjų turi atgarsius ir pasekmes Lietuvoje. Tai paskatino ne vieną atstovą rimčiau ir su didesne atsakomybe svarstyti išėivijos jaunimo problemas ir veiklos būdus.

Būtų verta bent labai trumpai pasvarstyti priežastis, kodėl ryšiai su tėvyne yra reikalingi ir kodėl jaunimas jų ieško. Galima sakyti, pavyzdžiui, kad Lietuvos ir išėivijos jaunimą jungia bendri tikslai ir sie-

kiai. Ir išeivijoje, ir Lietuvoje vyksta kova dėl tautybės išlaikymo. Tėvynėje jaunimas turi atsilaikyti prieš rusifikaciją, o mes taip pat rūpinamės, kad lietuvių kalba ir apylamai lietuvių kultūra neišnyktų, gyvenant nepalankioje aplinkoje. Tikriausiai nebūtų klaidinga teigti, kad daugumas Lietuvos jaunimo, kaip ir mes, priešinasi žmogaus teisių pažeidimams ir tiki laisvu politiniu ir religiniu apsisprendimu. Deja, Lietuvos jaunimo veiklos galimybės yra labai ribotos. Jiems trūksta informacijos, negali laisvai pareikšti savo nuomonės. Kiekvienas laisvesnis judesys yra valdžios varžomas.

Kaip tik dėl to išeivijos jaunimas turėtų palaikyti ryšį su bendraamžiais Lietuvoje. Per asmeniškus susitikimus galima jiems perduoti daug žinių apie išeivijos veiklą, galima supažindinti juos su ta istorija ir literatūra, kuri jų mokyklose yra nuslėpta ar suklastota. Žinodami, kad kas nors rūpinasi jų reikalais ir padėti, jie su didesne viltimi žiūrės į ateitį ir nesijaus beviltiškai izoliuoti. Antra vertus, išeivijos jaunimas galėtų daug efektyviau veikti, jei geriau suprastų, su kuo kovoja. Taigi jam reikėtų susipažinti su tarybine santvarka, reikėtų skaityti pogrindžio spaudą, kurioje uždokumentuota žmonėms daromos skriaudos, disidentų pavardės ir apylamai pasisakymai apie politinį, socialinį ir religinį krašto gyvenimą. Mūsų jaunimas taip pat rodo norą susipažinti su dabartinės Lietuvos literatūra ir menu. Nors kūryba ten yra varžoma, tačiau ji vis dėlto atspindi tam tikrą gyvenimo tikrovę ir vystosi tiek, kiek sąlygos leidžia. Kadangi išeivija yra lietuvių tautos dalis, mes turėtume didžiulį savo tautos kūrybiniais laimėjimais ir nenusukti veido nuo tėvynės, kuri yra tikrasis lietuviybės šaltinis.

Išeivijos veikla nenutrūks, jei jaunimas patirs, kad jis kovoja dėl gyvos tautos, kuri žiūri į jį kaip į laisvą savo balsą ir iš kurios jis pats gali semtis įkvėpimo ir tautinės dvasios.

• John Wayne, pirmaujantis filmų aktorius, prieš mirtį perėjo į katalikybę.

Šeštasis Litanistikos seminaras

Praejusią vasarą jau šestą kartą Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centras buvo suorganizavęs Litanistikos seminarą jaunimui. Dalyvių buvo iš JAV, Kanados, o vienas net iš Kolumbijos. Maždaug pusė dalyvių buvo nauji, dalyvaujantieji dar tik pirmą kartą seminare, o kita pusė — jau dalyvavusieji buvusiuose seminaruose. Čia pateiksime išpūdžius bei pasisakymus trijų studentų, dar tik pirmą kartą dalyvavusių (Pakštaitės, Gečytės ir Slotkaus), ir dviejų — jau antrą kartą atvykusių (Šoliūnaitės ir Matulaitytės).

RŪTA PAKŠTAITĖ

Liepos mėnesį turėjau pasirinkimą: galėjau praleisti paskutiniąsias atostogų savaites su draugais mieste, arba išvažiuoti į mažą miestelį už Akrono, Ohio, kur susirenka daugiausia man nepažįstami žmonės. Tie žmonės — tai studentai, norintys patobulinti savo lietuvių kalbos mokėjimą, įsigilinti į Lietuvos istoriją bei literatūrą. Darbo būsią nemažai, o už tą malonumą reikėsia užmokėti 130 dolerių.

Iš tikrųjų sprendimas buvo nesunkus. Čikagoje visada turiu progos susieiti su draugais ir papramogauti, bet retai kada su-eina rimtesnis būrys jaunimo, kuriam tikrai rūpi pasilikti tikrais, išsimokslinusiiais lietuviams.

Tikėjauosi seminare sutikti griežtus mokytojus bei profesorius, kas antra diena smarkiai egzaminuojančius, užduodančius marias darbų. Atvažiavusi atradau dr. Klimą ir kun. Vaišnį, kurių darbai nesibaigia su vertimų, linksnių ir kalbos pamokomis, bet tęsiasi kartais iki vėlumos, jiems mielai padedant studentams su vertimų, skyrybos bei rašybos problemomis.

Istoriją dėstė dr. Mačiuika, kurio paskaitose pažinau realistišką dabartį Lietuvoje, su ekonominėmis problemomis ir svyruojančia valdžia. Galbūt nustebau, pirmą kartą susidomėjusi bet kokia istorijos pamoka.

Buvo sunku atsitraukti nuo dr. Mazi-
liauskienės pasakojimų ir analizių “Lietu-
viškų romanų” pamokoje. Kiekvienas cha-
rakteris tapo gyvas. Pasijutau, lyg pati bū-
čiau viską mačiusi — ar kaimuose, ar Lie-
tuvos augančiuose miestuose.

Nepriklausomos Lietuvos teatrą paži-
nau, besiklausydama Juozo Blekaičio atsi-
minimų ir patyrimų, stebint jauną, besivys-
tantį teatrą Lietuvoje.

Nors man ir neteko dalyvauti dr. Šilba-
jorio paskaitose, lengva buvo su juo susipa-
žinti. Aplamai santykiai tarp lektorių ir
studentų buvo šilti ir nepaprastai draugiški.

Tikėjau labai formalios aplinkos: pa-
prastų bendrabučių, koridorių, klasių. Visa
to nebuvo. Seminaras vyko ramioje vietoje
tarp ūkių ir laukų jėzuitų rekolekcijų na-
muose su patogiais salionais studijoms bei
bendravimui, su lietuvišku knygynu. Ten
pat miegamieji, kuriuose nakvoja ir studen-
tai, ir palankūs, visuomet pasiruošę padėti
bei patarti lektoriai.

Seminaru esu labai patenkinta ir esu pa-
siryžusi sugrįžti, galbūt paskatindama ir ki-
tus studentus atvykti iš Čikagos.

GINTARĖ GEČYTĖ

Apie Lituanistikos seminarą išgirdau
prieš keletą metų. Pažįstami juos lankė ir
laiškuose perdavė išpūdžius. Audrius Bud-
rys labai mėgo lietuvišką dvasią, kuri čia
viešpatavo, ir labai gerbė p. Barzduką, ku-
ris tapo jo herojum. Rėda Ardytė rašė, kad
čia geriausia proga susipažinti su tikrai lie-
tuviškai nusiteikusi jaunu, o jos sesuo
Rasa pasakojo, kiek čia daug darbo.

Su tokiais išpūdžiais užsiregistravau į
šių metų seminarą. Turiu prisipažinti, kad
čia vykti daugiausia nulėmė tėvų spaudimas.
Bijojau praleisti dvi brangias atostogų sa-
vaites kažkokiame Ohio kampelyje, prisiri-
šus prie knygų. Bijojau pradėti universite-
tinio lygio darbus, likus tik keturioms savai-
tėms iki tikrojo mokslo pradžios. Ypač abe-
jojau, ar galėsiu po trijų linksmų savaitių
Jaunimo kongrese per penkias dienas per-
organizuoti savo galvoseną rimtesne krypti-
mi. Tačiau kuo daugiau galvojau apie nu-

tarimą važiuoti, tuo geriau pradėjau jaustis.
Maniau, kad šie kursai bus gera proga daug
išmokti apie lietuvių kultūrą, gauti įskaitas
universitetui ir patobulinti lietuvių kalbą.
Jūratė Krokytė pasakojo, kad kai ji lankė
šiuos kursus prieš keletą metų, tai net už-
miršo anglų kalbą — skambino mamai ir
negalėjo susikalbėti su telefoniste! Aš taip
pat norėjau tai pergyventi.

Po Jaunimo kongreso kažkaip surimtė-
jau ir ruošiausi į kursus. Net spėjau perskai-
tyti kelis romanus. Sekmadienį anksti rytą
išėdus į lėktuvą, vis tos pačios mintys ėjo
per galvą: daug darbo, kalbėti tik lietuviš-
kai, susipažinsiu su lietuvių inteligentišku
jaunimu... Viskas buvo gerai ir per daug
nesirūpinau, iki sutikau Pittsburgo aero-
uoste dr. Mačiuką. Klausinėju jį apie kur-
sus ir ko jis reikalau iš tų, kurie bandys
gauti įskaitas. Kai man pasakė, kad reikės
parašyti temą, norėjau lipti į lėktuvą ir grįž-
ti į Filadelfiją. Pagalvojau — namie gal
nuobodžiausiu, bet bent nereikės rūpintis
temomis. Tačiau susivaldžiau ir atsiradau
Loyola of the Lakes namuose.

Pirmieji išpūdžiai buvo gan geri: graži
aplinka, jaunimas tikrai lietuviškas — vie-
naip ar kitaip visi yra pasireiškę lietuviškoje
veikloje. Tačiau mane nustebino, kad ne-
atvyko daugiau mano amžiaus studentų.
Didesnė dalis suvažiavusiųjų jau ruošiasi ar
net baigia išgyti magistro laipsnius. Aš jau-
čiausi, kaip kūdikis tarp suaugusiųjų.

Nors važiuodama maniau, kad viską
moku, bet po kelių dienų pasijutau bejėgė.
Kad ir dažnai reiškiumosi spaudoje, rašybos
pamokoje turėjau problemų ištaisyti sudė-
tingus sakinius. Nors baigiau vienuolika li-
tuanistinės mokyklos skyrių, visi linksniai
maišėsi. Skaitydama romanus, negalėjau pa-
matyti faktų, kurie kitiems buvo labai aiš-
kūs. Tik istorijos pamokose nesijaučiau
kvailiukė, nes beveik visiems viskas buvo
nauja.

Dabar, pažiūrėjus į praeitį, suprantu,
kad gerai, jog pasijutau kaip kvailiukė. Jei-
gu manyčiau, kad viską žinau ir moku, bū-
čiau bereikalingai išleidusi pinigus. Juk
žmogus negali pasisemti žinių, jeigu nenori

ir nėra įstikinęs, kad jam jų reikia. Dabar labai gerai žinau, kad daug ko nemoku. Per kiekvieną pamoką stengiausi kaip galima daugiau pasisemti įvairių žinių.

Čia daug ko išmokau. Išmokau beveik taisyklingai rašyti ir linksniuoti, išmokau įžvalgiai skaityti knygas, išmokau okupuotos Lietuvos istorijos, bet svarbiausia — išmokau šią gyvenimo pamoką: norint pasitbulinti, reikia *norėti*. Ir aš to noriu.

KAZYS SLOTKUS

(Redakcijos pastaba. Kazys Slotkus, atvažiavęs iš Kolumbijos, dalyvavo ir jaunimo kongrese, ir seminare. Čia jis rašo tiek apie vieną, tiek apie kitą)

K o n g r e s a s. Važiuodamas į kongresą, nemaniau, kad jis būtų gerai suorganizuotas. Esu keletą kartų buvęs stovyklose Kolumbijoje, tai ir kongreso stovyklą radau maždaug tokią, kokią buvau įsivaizdavęs. Stovykloje buvo daug jaunimo iš įvairių kraštų. Buvo naudinga pabendrauti. Daugiau pramokome ir lietuvių kalbos. Žinoma, dar daugiau visko išmokome ir sužinojome apie lietuvių veiklą studijų dienoje.

Kalbant apie neigiamas puses, man atrodo, kad stovykloje nebuvo griežtos tvarkos ir punktualumo. Kai kurie jaunuoliai tik dėl to važiavo į kongresą, kad galėtų pavažinėti po Europą, tai buvo labai nepatenkinti, kai reikėjo sėdėti ir klausytis pasikaitų. Manychiau, kad studijų dienose nebuvo pakankamai susitarimo ir susikalbėjimo tarp vadovų. Per ilgai vakarais būdavo linksminamasi, tad kitą dieną visi būdavo mieguisti. Vietoj tų vakarajimų būtų buvę daug geriau suorganizuoti dienos metu kokias nors sporto žaidynes.

S e m i n a r a s. Prieš kongresą visai nežinojau, kad yra organizuojami tokie seminarai, kur galima tiek daug išmokti ir patobulinti savo kalbą. Kai per kongresą apie tai sužinojau, visai kitaip tą seminarą įsivaizdavau. Maniau, kad tie kursai nebus tokie rimti ir nesitikėjau tiek išmokti. Man atrodo, kad reikėtų daugiau informuoti jaunimą apie šį seminarą, nes daugelis apie tai

nieko nežino arba jį įsivaizduoja visai kitaip. Šis seminaras, mano nuomone, tikrai gerai buvo suorganizuotas, šeštadienio vakaro ir sekmadienio programos buvo tikrai naudingos ir reikalingos.

Atsiprašau už visas klaidas, aš tik šiame seminare pramokau rašyti.

RASA ŠOLIŪNAITĖ

(Rasa čia aprašo savo įspūdžius jai charakteringum stilium su humoristiniais intarpais)

Praėjusiais metais seminarui pasibaigus, buvau patenkinta ir laiminga. Daug dirbau, daug išmokau, nepaprastai daug pasisėmiau iš savo draugų ir lektorių. Išvažiuodama pajutau, kad turėsiu grįžti, kad darbas dar nebaigtas, kad visuomet dar galima daugiau pasitbulinti. Tada tai labai gerai supratau, ir jokio klausimo nebuvo. Širdis aiškiai sakė — turi grįžti.

Bet įvyko tragedija — sendraugių stovykla buvo prailginta, tad atrodė, kad šiais metais seminare man neteks dalyvauti. Įsivaizduokite, koks buvo džiaugsmas, kai sužinojau, kad sendraugių stovykla su seminaru nesikryžiuos! Kuo greičiausiai nusiunčiau Sakadolskiams registracijos anketą, susipakavau į lagaminą "Dabartinės lietuvių kalbos žodyną" ir išvažiavau į Loyola of the Lakes.

Kodėl vėl grįžau, kas mane traukia? (Teisybę pasakius, esu išimylėjusi kunigą Vaišnį!) Iš tikrųjų supratau, kad man yra tikras džiaugsmas mokytis taisyklingai naudoti lietuvių kalbą. Žinau, kad mano kalba yra "pakankamai" gera, bet to "pakankamumo" neužtenka. Turi būti geriau, negu pakankamai. P. Barzduko žodžiais, turi būti *tobulai!*

Kasdieniniame pasaulyje esame apsupti amerikietiškos įtakos. O čia sukuriame savo atskirą pasaulį, nors ir laikinai. Taip į šį pasaulį išigiliname, kad tiesiog yra keista, kai grįžti į tą kitą pasaulį, kur tave vėl pagrobia "svetima" anglų kalba bei kultūra.

Seminare mus visus, ir lektorius, ir studentus, jungia ryžtas ir meilė gimtajai kalbai. Čia susirenka sąmoningas jaunimas,

suprantantis lietuviškumo įtaką ir svarbą savo gyvenime. Čia visi kartu gyvename, džiaugiamės, verkiame, lyg didelė šeima, į kurią kiekvienas atneša savo sugebėjimus. Dėl to mūsų nebaugina darbas: paskaitos, namų darbai, vertimai. Dėl to nėra sunku vakarais su knygomis sėdėti ir su linksniais kariauti.

Taip, atvažiavau į seminarą vėl pajusti tą nuostabiai lietuvišką nuotaiką, įsigilinti į istoriją, pasidžiaugti literatūra bei gramatika. (Be to, atvažiavau ieškoti sau vyro. Deja, šiais metais pasirinkimas gan mažas.)

Iš seminaro gauni tik tai, ko iš jo pats nori gauti. Čia niekas tavęs prievarta nestumia. Ir aš daug gavau, daug pasisėmiau, bet dar nesu pasotinta. Vėl grįšiu ir tęsiu savo mokslą.

MARIJA MATULAITYTĖ

(Marija rengiasi tekėti ir išvykti į Pietų Ameriką)

Kai prieš ketverius metus lankiau šį seminarą, buvau studijavusi kirčių ir linksnių mokslus, romaną, poeziją, dramą ir priešistorę. Taigi grįžau pasiryžusi pasiklausti dr. Mačiūkios istorijos paskaitų, bet svarbiausia — patobulinti savo lietuvių kalbą. Kai kuriems ta kalba svarbi dėl sentimentalų priežasčių, kitiems — nes tai yra būdas suprasti mūsų literatūrinius kūrinius, kitiems — kad galėtų geriau susikalbėti su kitais lietuviais. Man ta kalba būtina, nes kelius į kraštą, kur ji ilgą laiką bus mano pagrindinė kalba.

Kursuose esu labai patenkinta paskaitomis ir prelegentais. Man patinka, kai mokslas mane iššaukia sunkiai ir intensyviai su juo santykiuoti. Daug naujos medžiagos esu suvirškinus. Žinau, kad mano kalba ir rašyba vėl pagerėjo, bet pasitobulinimui nėra galo.

Apgailėstauju laiko stoką. Vos ne vos sugebu pasiruošti paskaitoms ir perskaityti reikalingą medžiagą. O tie žodynai ir laikraščiai, knygos ir archyvinė medžiaga vilioja. Jaučiuosi kaip vaikas saldinių krautuvėje: nors gaunu vieną kitą saldinių, bet noriu dar ir dar.

Aš esu lietuvaitė

(Vyr. skautės kandidatės Laimos Steikūnaitės tema, skaityta 1919 metais Los Angeles skautų-čių stovykloje — "Vilnius")

Lietuviais esame mes gimę,
Lietuviais norime ir būt!
Tą garbę gavome užgimę,
Jai ir neturim leist pražūt!

Šiuos dainiaus žodžius jaučiu aš savo širdyje. Nelengva išreikšti tą pasididžiavimą ir džiaugsmą, kad aš esu lietuvaitė. Bandysiu naudoti dainos mintis, kad būtų lengviau išreikšti savo jausmus.

Kiekvienas žmogus turi savo kilmę, bet ne kiekvienas ja domisi, ieško jos pradų — kas yra jų protėviai, iš kur jie kilę ir t.t. Daug yra tokių, kurie nedrįsta ar gėdinasi pasisakyti, kas jie yra. Didžiutis savo kilme, mano supratimu, yra noras sužinoti kuo daugiau apie savo tautą, kraštą, žmones, papročius, religiją ir t.t., vadinasi, nebijoti ir nesigėdinti pasisakyti kas esi!

Jungtinėse Amerikos Valstybėse yra daug etninių grupių. Pavyzdžiui, mano mokykloje, Hollywood High School, priskaitoma apie 50 skirtingų tautybių. Aš esu viena iš tų 50. Vienos tautybės grupė yra didesnė, kitos mažesnė, ir aš esu vienintelė lietuvaitė.

Mano mokyklos draugai labai domisi, kai pradedu jiems pasakoti apie Lietuvą, rusų okupaciją, lietuviškus papročius ir t.t. Daug tokiems pokalbiams progų turiu istorijos klasėse. Aš jiems pasakoju apie įvairius įvykius mūsų lietuvių kolonijoje, kaip apie šokių grupes, dainų šventes, jaunimo kongresus, skautų stovyklas ir slidinėjimo išvykas. Paminiu įvairius mūsų krašto papročius, kaip Kalėdų švenčių, Velykų, vestuvių ar Joninių. Klausydami jie man tikrai pavydi ir sako, kad aš esu viena iš laimingiausių mergaičių, turėdama tokį įdomų gyvenimą ir būdama tokioje grupėje. Aš jiems aiškinu, kad mūsų lietuviškas jaunimas esame kaip viena laiminga šeima, už-

tai mano gyvenimas yra laimingas ir įdomus. Mano vardas mokykloje atkreipia visų dėmesį ir visi mane pažįsta kaip "Laima, the Lithuanian".

Į visų mano mokyklos draugų klausimus apie Lietuvą buvo atsakyta, kai mano mokyklą išrinko iš visų Los Angeles mokyklų priimti Simą Kudirką, žmogų, kurį visi studentai pažino iš tada rodyto televizijos filmo — "The Defection of Simas Kudirka". Tai lietuvis jūrininkas, pasiekęs laisvę 1970 metais. Sausio mėn. 25 dieną po pietų mokyklos auditorija buvo perpildyta ir nuostabiai tyli. Mokyklos direktorius pristatė Simą Kudirką. Man buvo suteikta garbė sėdėti pirmoje eilėje prie direktoriaus ir kitų mokytojų. Ant scenos pasišokinėdamas užlipo Simas Kudirka. Sunku aprašyti visų entuziazmą ir plojimus! Žmonės tikėjosi pamatyti didelį, stambų vyrą, bet visų nustebimui jis buvo mažo ūgio, malonios išraiškos žmogus — visai ne toks, kokį jie išivaizdavo. Studentai pradėjo ploti, šaukti. Jaunų žmonių entuziazmas pripildė auditoriją, sustoję plojo, kiti verkė, o ir aš jų tarpe. Buvau taip sujudinta, kad verkiau, bet verkiau iš džiaugsmo. Mane labai paveikė matant, kaip visi Simą iš karto pamilo.

Po kiek laiko auditorija nurimo. Tada prasidėjo klausimai. Visur buvo mikrofonai, kad studentai iš vietų galėtų klausyti ir gerai išgirsti atsakymus. Po klausimų studentai pradėjo lipti ant scenos, prašyti Simo parašo. Jų buvo tiek daug, kad negalėjo visus leisti. Mane mokyklos direktorius navedė ant scenos; pirmoji prisitartinau prie Simo Kudirkos ir pasakiau: "Esu lietuvaitė". Jis paėmė mane į glėbį, apkabino, pabučiavo ir verkė, aš irgi verkiau. Tuo momentu aš buvau tokia laiminga, tokia išdidė, kad net sunku žodžiais išreikšti — aš lietuvaitė!

To popiečio aš niekada nepamiršiu. Tada geriau supratau, ką reiškia didžiulis savo kilme ir tuo džiaugsmu pasidalinti su daugeliu žmonių. Pajutau malonią šilimą savo širdyje, kai mano lūpos tarė — "aš esu lietuvaitė".

Kas yra geras draugas?

Kristina Veselkaitė

Geras draugas. . . Kokia gi čia nepaprastai žmogaus rūšis, kad kiekvienas jo trokšta, ieško? Manytum, kad iš tokio didelio žmonių skaičiaus būtų lengva nustatyti, koks tas "geras draugas" turėtų būti. Bet patyrinėję tuos "geruosius draugus", matome, kad kiekvienas jų yra kitoks, kiekvienas vienas kitą papildo.

Kai dar buvome maži, draugų būdo sąvybės nedarė didelio skirtumo. Jei kitam, kaip ir tau, patiko purve ar smėlyje kapstytis, po balas braidyti — tai jis buvo geras draugas. Vėliau pradėjome truputį atsargiau rinktis savo draugus. Buvo žiūrima, ar jis užsiima tuo pačiu sportu, ar mėgsta tas pačias knygas, ar pasikviečia į savo namus pažaisiti ir smagiai praleisti laiką. Dažnai bręstantis vaikas nori patirti, kaip draugas išlaiko paslaptis, ypač tas, kai prisipažįstama, koks berniukas ar kokia mergaitė tau patinka. Vaikystės draugai gali pasilikti draugai visą gyvenimą, nors tai retai pasitaiko. Dažnai vaikystės draugai taip pasikeičia, kad jų beveik neatpažįsti. Iš draugų jie pasidaro tik pažįstami, nes jau pamatai, kad yra sunku vienam prie kito prisitaikyti ir ką nors bendra surasti.

Pažiūrėkime, kaip žodyne apibūdinamas "geras draugas": "Žmogus, artimas savo pažiuromis, veikla, gyvenimo būdu". Jei šio apibrėžimo pakaktų, kiekvienas turėtų tūkstančius draugų, bet jų draugystė būtų paviršutiniška. O kaip suprasti tai, kad kartais labai skirtingi žmonės būna geri draugai? Atrodo, kad čia pagrindinis žodis yra "geras". Žodynuose randame, kad šiam žodžiui yra labai daug sinonimų. *Geras draugas* yra tas, kuris yra *teigiamas savo turimomis sąvybėmis*. Draugai turi vienas kitą pakęsti. Draugas turi būti toks "kaip reikia". Jis sugeba prisitaikyti prie įvairių aplinkybių, žino, kaip kur elgtis. Jis turi būti *doras*, laikyti paslaptis, tave užtarti, palaikyti. Jis turi būti *žmoniškas*, nuolankus, suprasti tavo nuotaikos pasikeitimus. Draugas turi būti

malonus, dalyvaujās tavo gyvenime ir tave kviečias jo gyvenime dalyvauti. Geras draugas būna *gailestingas* ir *nepiktas*; kai jam padarai skriaudą, tuoj nešoka keršyti. Jis *gerai moka savo darbą* — visad žino, ką daro ir kokios pasekmės iš to gali kilti. Jis yra *gabūs* ir *sumanus*, mokās su tavimi pajuokauti, tave užimti ir įdomiai praleisti su tavim laiką. Draugas, kuris yra *naudingas*, tau padeda, kai reikia pagalbos. Geras draugas turi tave labiau *pažinti* negu kiti. Jis visiems yra *žinomas*, kaip geras žmogus, kurį visi norėtų turėti draugu. Jis tave *saugoja*, neveda į pavojingas situacijas, tave *palaiko* ir *neapleidžia*, kai tave slegia gyvenimo sunkumai.

Peržiūrėję šį gero draugo ypatybių sąrašą, matome, kad jos visos yra vienodai svarbios. Visos tos ypatybės turi būti suderintos ir atrastos viename asmenyje, o tai nėra lengva. Dažnai vienas ar kitas punktas būna silpnesnis, bet vis dėlto visos tos ypatybės geram draugui būtinos.

Pasitaiko, kad vienas iš draugų pradeda domėtis naujais dalykais, šiek tiek pasikeičia. Jei tu esi jo geras draugas, turi sugebėti prisitaikyti. Jei draugo naujas gyvenimo būdas tau nepriimtinas — draugystė susilpnės arba ir visai pasibaigs.

Žmogus gali turėti daug gerų draugų, bet tarp jų dažniausiai yra tik vienas „geriausias draugas“. Toks draugas žino šiek tiek daugiau tavo paslapčių, jis artimesnis negu kiti. Kartais jau nuo mažens šis draugas užpildo labai svarbią vietą tavo gyvenime. Jis yra lyg tavęs dalis. Kai toks tavo artimiausias draugas pradeda nuo tavęs atitolti, bijai jį prarasti, stengiesi sulaikyti, bet kai matai, kad jis nori tavęs atsikratyti, atsispyrimas pasidaro dar didesnis. Asmuo, kurį buvusieji geri draugai yra apvylę, pasidaro bailus naujoms draugystėms. Jis jau nebesitiki nei savimi, nei naujais draugais. Retai pasitaiko, kad toks žmogus vėl surastų tikrai gerą draugą. Jeigu su kuo jis ir bendrauja, tai tik paviršutiniškai.

Draugystė nėra paprastas reiškinys. Žmogus yra painus kūrinys ir negali gero draugo pasidaryti pagal receptą. Tačiau ge-

ras draugas reikalingas kiekvienam, norint užpildyti tam tikrą vietą savo širdyje. Poetas Kahlil Gibran yra rašęs: „Žmonių draugystėje viena siela nevaldo kitos, nes abi yra skirtingos. Draugystėje ir meilėje abi kartu ištiesia rankas ir randa tai, ko viena pati negalėtų rasti“.

Kaip laimėti draugų

STEFANIJA STASIENĖ

Sakoma, kad „geras draugas — retas paukštis“. Šis pasakymas, kuris skamba kaip mūsų liaudies išmintis arba patarlė, savyje slepia gyvenimišką tiesą, kuri reikšminga atskiram individui, šeimai ir visai tautai.

Žmogus iš prigimties yra sociali būtybė, ir jis nuo amžių gyvena bendruomenėje, draugų ir pažįstamų tarpe. Ankstyvojoje kūdikystėje šis žmogaus bruožas dar nebūna toks ryškus. Kūdikis būna pririštas prie savo artimiausios aplinkos. Jo pasaulis tada yra mama, namiškiai ir visa tai, ką jis savo aplinkoje mato. Vėliau jo pasaulis plečiasi, ir jis susiduria su kitais individais. Prasideda pirmieji draugystės ryšiai, kurie dažnai nenutrūksta ir iki vėlyvesnio amžiaus.

Kai vaikas užmezga pirmuosius draugystės ryšius su kitais savo amžiaus vaikais, tada jis stengiasi ištrūkti iš suaugusiųjų pasaulio ir veržiasi į laisvę, į savo aplinkos pasaulį. Čia jis gali laisvai žaisti, išgyventi vaikišką džiaugsmą ir vaikišką laimę. Didelių pavojų vaikas čia dar nesutinka, tačiau gero draugo reikšmė jau gali turėti lemiamos įtakos į tolimesnį jo gyvenimą. Šis lemiamas momentas turi daug toliau siekiančias šaknis. Juk iš vaikų išauga žmonės, ir jie sudaro kertinius akmenis, ant kurių išauga sveika visuomenė. Žmogaus žmoniškumas priklauso nuo to, ant kokių pamatų jis pastatytas.

Besivystydamas ir bręsdamas vaikas ieško vis naujų draugų. Tai yra būdinga jaunam žmogui, nes jis nori ne tik praleisti laiką su draugu, bet ir pasikalbėti, išsipasakoti savo išgyvenimus, išdiskutuoti sutiktas gy-

venime kliūtis bei rasti draugą, kuriam galėtų patikėti slapčiausias savo sielos paslaptis.

Vienas jaunuolis savo dienoraštyje taip rašo: "Dieve, padėk man surasti draugą, kuriam galėčiau visa, visa atskleisti: mintis, žodžius, gerus ir blogus darbus, slapčiausius sielos kampelius iki paskutinės ydų šaknies".

Senas žmogus taip pat ieško draugo, kad galėtų išsipasakoti. Tad gerų draugų ieško kiekvienas žmogus.

Pagaliau kas yra geras draugas? Tai gilos krikščioniškos dvasios asmenybė, visad turinti viltį; mylinti, nors ir nemylima; rodanti pavyzdį, kad galėtų kiekvienas bandyti juo pasekti.

Gero draugo nereikia daug ieškoti. Jis savo veikla savaime pastebimas, ypač nelaimės atveju. Amerikiečiai paprastai sako, kad draugą reikia laimėti — "to win or to make a friend". Taigi čia daug priklauso nuo mūsų pačių, nuo mūsų asmenybės: ar esame pavyzdžiu kitiems, ar stengiamės juos paveikti savo vidaus kultūra, kantrumu, meile, šypsniu. Tai uždavinys tiek atskiram individui, tiek ir tautai.

Ne būtina turime ieškoti gerų draugų, galime būti geru draugu tiems, kurie jų neieško. Tai yra veikimas į kitus, norint juos laimėti doram gyvenimui. Štai kad ir Dominiko Saivo pavyzdys, kai jis savo elgesiu ir teigiama įtaka laimėjo labai daug draugų.

Turėjome ir savo tautoje daug šviesių asmenybių, nešusių meilę kitiems. Pvz. Marija Pečkauskaitė, mokytoja, auklėtoja, turėjusi didelę įtaką mūsų besimokančiam jaunimui, iš kurio vėliau išaugo stipriais dorniais pagrindais pagrįsta visuomenė.

Ypač šiandien kiekvienam yra svarbu būti savo tautos ambasadorium ir laimėti kuo daugiau draugų, kurie suprastų mūsų tautos tragediją. O juos laimėti galime savo kultūrine veikla, būdingom lietuviškom dorybėm: taktu, nuolankumu bei kitų gerbimu.

Geras draugas tikrai yra retas paukštis, bet vis dėlto įgyjamas.

Knygos

Kazimiero Barėno "Kilogramas cukraus"

Ilona Gražytė-Maziliauskienė

Realistinėse-psichologinėse novelėse skaitytojas susitinka su charakteriais, kurių nepastebėtų, jeigu jie gyventų šalia jo. Labiau negu romanuose čia sutinkame antiherojus, mažus pilkus žmones, kurie gyvena savo mažuose, uždaruose pasauliuose ir kurių kova su tikrove nepaženklinta dramatiškais momentais, pritrenkiančiais skaitytoją. Paskutiniajame savo novelių rinkinyje Kazimieras Barėnas rašo apie žmones, pažįstamus iš "Atsitiktinių susitikimų" ir iš "Dvidešimt vienos Veronikos".

Rinkinyje, pavadintame "Kilogramas cukraus", vėl matome lietuvių išeivių Anglijoje gyvenimo nuotrupas, karo laikų ir Lietuvos kaimo prisiminimus. Išeivių tematika pasikartoja devyniose iš penkiolikos novelių, ir čia jaučiame daugiausia Barėno dėmesį personažų psichologiniam tikrumui.

Barėno charakteriai grumiasi su aplinka, kuri jų nesupranta ir juos ignoruoja. Ona Karutienė ("Onos Karutienės misija") piešia ir piešia Lietuvos žemėlapi visiems kiltaičiams, bandydama jiems atskleisti Lietuvos praeities didingumą, o jie reaguoja su didžiausiu abejingumu. Išėjus į pensiją, ji tapo mūsų didvyrių portretus ir vėl atsiumša į aklą nesupratimo sieną. Novelė baigiasi Onos Karutienės graudžia, tylia šypsena. Tie žemėlapiai — tai jos paslėptoji aistra, beveik jos egzistencijos pateisinimas, o pažįstamiems anglams įkyri, maža obsesija.

Grigalius ("Grigaliaus relikvijos") su tokia pačia aistra renka visoki šlamštą iš praeities ir organizuoja parodėles. Jos pasidaro jam centrinis gyvenimo uždavinys. Gyvenimo ironija yra tai, kad po jo mirties kolekcija tampa lietuvių kolonijos nesantikos priežastimi.

Aleliūnas ("Paskutinis paradas"), neteikęs rankos nepriklausomybės kovose, svajonia apie iškilmingą paradą su orkestru, bet jo nesulaukia — orkestras groja tik per jo paties laidotuves.

Tokie žmonių troškimai mums atrodo patetiški ar juokingi, bet jie slepia savyje daug skausmo. Vieniši, keistoki žmonės visuomet domino rašytojui. Jis iškelia juos ne kaip medžiagą anekdotui ar vien kaip objektą ironijai. Nusivylimas, komunikacijos su kitais ilgesys, net ir labai lėkštų iliuzijų sugriuvimas yra verti dėmesio, nes jie dažnai nužudo žmogų dvasiškai. Ona Karutienė pergyveno vyro ir dukters mirtis nuobado ir šalčio Sibire, bet nesugriuvo. Ją sužlugdo indeferencija senutės anglės akyse.

Žmogaus netolerancija kitam yra čia dažnai sutinkama tema. Ilgiausioje rinkinio novelėje, vardu "Klaidos", šeima disintegruojasi, negalėdama atsisipirti juos supančių žmonių antagonizmui, kuris atsiranda vien dėl to, kad motina vaikui duoda Jėzaus vardą. Iš nustebimo pereinama į pasipiktinimą, paskui į išjungimą iš grupės gyvenimo ir baigiasi žiauriu vaiko brutalizavimu. Visa tai pagrįsta liūdna psichologine tiesa — mes lengviau atleidžiame nusikaltimus, negu konvencijų sulaužymus. Nuolatinė pašaipasunaikina žmogaus dvasinę pusiausvyrą tiek pat efektingai, kiek vienkartinis smūgis. Gal net efektingiau.

Permetus akimis "Kilogramo cukraus" personažų galeriją, pastebėsime, kad jie visi yra vienos ar kitos rūšies aukos, nors ir ne visados taip lengvai identifikuojamos, kaip Ona Karutienė ar "Klaidų" Stasė. Daugiausia jie kenčia nuo mažų, įkyrių silpnybių, kurių pasekmes supranta per vėlai. Teresė ("Ko Teresė raudėjo") per vėlai supranta, kad jos uošvis buvo žmogus, o ne atliekamas daiktas, pamažu išstumiamas iš namų

dėl geresnio kambarių sutvarkymo. "Draugelių" Stokė gyvena karo prisiminimais, kai mirties akivaizdoje jis turėjo draugų. Dabartis viską užneša pilkomis dulkėmis, ir susitikimas su vienu iš draugelių atima jo paskutinę iliuziją. Nebuvo jokios tikros draugystės, buvo tik aplinkybės, kurias draugas nori pamiršti. Dvi lietuvių kolonijos veda ilgą kovą, kuriame mieste palaidoti abiem kolonijom nusipelniusių lietuvi. Intrigos nudažomos visokiomis kilniomis idėjomis, o iš tikrųjų liudija tik abiejų bendruomenių siauraprotiškumą ("Garbės narys"). Bejėgiškumas ir beviltiškumas siauruose rėmuose — tai du pagrindiniai leitmotyvai visame rinkinyje.

Novelė, vardu "Pensininkų klubas", kristalizuoja viso rinkinio nuotaiką. Šeši vyrai susitinka kiekvieną penktadienį prie butelio alaus. Visi jie yra vieniši, atliekami žmonės, norintys pabėgti iš tuščių namų. Iš pradžių jie galvoja klubą praplėsti, bet nusprendžia, kad neapsimoka. Į jų, "inteligentų", tarpą gali prisigrūsti visokių "juodnugarių". Vieną vakarą klubas ilgai ir išsamiai diskutuoja apie musę, įklimpusią į alaus balutę ant stalo. Diskusijos nuveda į sentimentalius prisiminimus apie Lietuvos muses ir uodus. Visa novelė būtų šaržas, jei pensininkai nebūtų tiek panašūs į alun įklimpusias muses ir per kalbos banalų tuštumą nesijaustų toks žiaurus komunikacijos su kitu ilgesys.

Nežiūrint panašios tematikos, "Kilogramas cukraus" yra daug mažiau efektingas, negu novelistinis romanas "Dvidešimt viena Veronika". Romane randame tas pačias spalvas, tuos pačius irzlius nereikšmingus, bet demoralizuojančius konfliktus, tačiau jame yra atsvaros taškas — Veronika, kovojanti už savo tiesą, diaugialypė, pilna "élan vital" moteris. "Kilogramas cukraus" neturi nė vieno panašaus charakterio, ir novelės skaitytojo mintyse susilieja lengvai viena su kita. Pilkame fone neišsiskiria joks spalvos brūkšnis. Novelėse apie karo ir Lietuvos kaimo prisiminimus siužetai gerokai nudėvėti — šykščios moters eskizas ("Kilogra-

Tėvynėje

VACLOVO DAUNORO VARGAI

Dainininkas (bosas) Vaclovas Daunoras, gimęs 1937 m. Žagarėje, baigė Lietuvos konservatoriją 1962 metais, bet jau nuo 1960 m. dainavo Vilniaus akademiniam operos ir baleto teatre. Galima sakyti, kad Lietuvoje jis yra mėgstamiausias ir populiariausias dainininkas, tačiau su valdžia visuomet turėjęs tam tikrų problemų. 1966-1968 m. tobulino balsą Milane ir debiutavo Milano teatre "La Scala", kur atliko Monteronės vaidmenį Rigoletto operoje. Glinkos (1962), Čaikovskio (1966) ir Tulūzos (1971) vokalistų konkursų laureatas. Gastroliauvo įvairiuose Sovietų sąjungos miestuose, o taip pat Italijoje, Prancūzijoje, Suomijoje, JAV, Kanadoje, Egipte, Bulgarijoje ir kt. Jis turi tikrai gražų, malonų, plataus diapozono balsą. Lietuviai juo gali didžiulius.

Tačiau komunistiniuose kraštuose viską nulemia ne mokslas, darbas, sugebėjimai, bet palankumas partijai. Atrodo, kad Daunoras tuo palankumu niekada per daug nepasižymėjo, užtat jo smarkiai kylanti kar-

mas cukraus") ar staigus draugo žuvinimas bombardavime ("Geltonieji jazminai").

Kazimieras Barėnas yra davęs mūsų prozai daug jautrių psichologinio realizmo pavyzdžių. Tam nereikia ypatingų situacijų ar nuostabių charakterių. Tačiau reikia atsiminti, kad gyvenimas dažnai yra pilkas ir monotoniškas — kūryba to sau negali leisti.

jera sustojo ir prasidėjo dideli vargai bei nemalonumai.

Apie tuos jo vargus paaiškės iš vienos kitos citatos, paimtos iš jo pareiškimų, raštų valdžios pareigūnams. 1978 m. spalio 2 d. jis taip rašė Lietuvos TSR aukščiausios tarybos pirmininkui A. Barkauskui:

"Gerb. Pirmininke, drįstu kreiptis į Jus šiuo labai man gyvybiškai svarbiu reikalu. Ši liūdna istorija, kurią noriu Jums papasakoti, prasidėjo 1975 m. rugsėjo 12 d., kai gavau iš Lietuvos TSR Valstybinio akademinio operos ir baleto teatro direktoriaus raštą Nr. 582, kuriuo buvau nepagrįstai apkaltintas. Nuo to nelemto rašto gavimo dienos praėjo treji metai, kurie buvo pilni skausmo, šmeižtų, pasityčiojimų, noro negailestingai sužlugdyti mane kaip operos dainininką ir išmesti į šiukšlyną, nubraukti visus mano praeities laimėjimus, palaužti morališkai ir materiališkai mane ir mano šeimą".

Toliau jis aprašo, kaip lankėsi pas įvairius valdžios aukštus pareigūnus ieškoti teisybės, bet iš jų sužinojęs, kad jis yra laikomas "apolitišku, nemoralium, girtuokliu, atskalūnu". Taip pat sužinojęs, kad operos ir teatro direktorius jam uždraudęs vykti gastroluoti į užsienį. Jis dėl to kreipėsis į Kultūros ministrą. Tas pažadėjęs klaidą atitaisyti, bet jo pažadas ir pasiliko tik pažadu. Nuo 1976 m. liepos mėnesio jau jo nepasiekia kvietimai dainuoti užsienyje, privatus laišakai, telegramos bei sveikinimai.

Savo pareiškimą A. Barkauskui Daunoras baigia šiais žodžiais: "Ryšium su susidariusia beviltiška padėtimi bei moraline ir materaline desperacija, kreipiuosi į Jus, aukščiausią valstybinės valdžios organo vadovą, išleisti į Italiją mane, mano žmoną Marijoną Gražiną, sūnų Tomą ir sūnų Vaclovą. Manau, kad Italijoje, pasaulinio operos meno centre, rasiu tinkamą dirvą išreikšti save kaip operos dainininką".

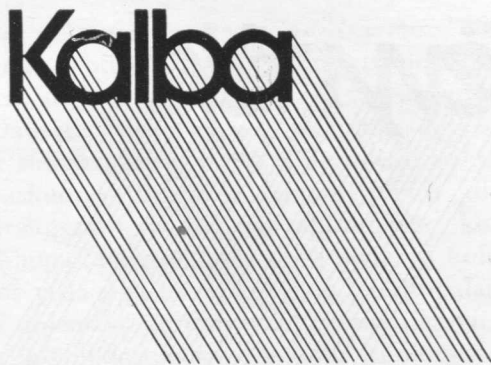
1979 m. vasario mėn. 19 d. jis rašo kitą pareiškimą A. Barkauskui, kuriame skundžiasi, kad pirmasis jo pareiškimas sukėlė visokių gandų ir pakenkė jo darbui konservatorijoje. Geriausias jo IV kurso studentas

Markauskas (baritonas) buvo perkeltas į V. Noreikos klasę. Šis faktas jį labai įžeidęs ir sujudinęs.

Savo laiške sekretoriui Daunoras skundžiasi, kad jį persekiojas V. Noreika ir vadinąs veltėdžiu. Noreika sakęs, jog jam daugiau neleisiąs dirbti konservatorijoje. Toliau Daunoras tame laiške rašo: "Taip izoliuotas ir išbrauktas iš respublikos operos scenos, aš dar stengiausi neprarasti savitvardos. Vokalinio meno nemečiau ir niekad su juo nesiskirsiu — to niekas iš manęs negali atimti. Uždarius operos duris, klausytojų randu kultūros namuose, kaimo žemdirbių tarpe. Netausodamas sveikatos, stengiuosi bendrauti su vokalinio meno mylėtojais, nešti liaudžiai brangų meno žodį. Nors suprantu, kad toks vokalinio meno puoselėjimas bei propagavimas yra tarsi knygnešio kelias lietuviško rašto draudimo laikais. Be to, jį atlieku, kaip Jums turėtų būti suprantama, ne vien dėl to, kad esu gimęs dainuoti, bet kad reikia ir valgyti, išlaikyti šeimą".

Gal kai kurie asmenys Lietuvoje, skaitydami tai, kas čia, iševijoje, rašoma apie Daunorą ir apie jo problemas, pasakys, kad mes, gyvendami toli nuo Lietuvos, negalime žinoti ir suprasti jų problemų. Gerai. Sakykime, kad būtų tiesa, kas ten kai kurių pareigūnų apie Daunorą sakoma. Jeigu iš tikrųjų jis yra veltėdis, nemoralus, girtuoklis, tai dėl ko jį laikote Lietuvoje? Dėl ko nenorite juo nusikratyti ir išleisti į užsienį? Gal sakysite, kad jis, išvažiavęs į užsienį, ten kritikuos ir šmeiš dabartinę Lietuvos santvarką? Bet jeigu jis yra toks girtuoklis, nemoralus ir t.t., tai ir užsienyje visi tai pastebės ir į jo žodžius bei pasakojimus nekreips dėmesio.

Kai tik Lietuvoje komunistai paėmė valdžią, tuoj visus sau nepalankius asmenis trėmė į Sibirą, kišo į kalėjimus ir žudė. Dabar, kai jau viso pasaulio akys gali prisiskverbti pro geležinę uždangą, atrodo, kad būtų per didelė gėda vartoti tuos pačius barbariškus metodus, tačiau veltėdžius ištremti iš tėvynės būtų visai natūralu. Tad tikrai tikimės, kad Vaclovas Daunoras su savo šeima netrukus atsидurs užsienyje.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

MĖGIAMAS AR MĖGSTAMAS?

Vienas skaitytojas klausia, ar reikia sakyti *mėgiamas* ar *mėgstamas*. Daugumas žmonių, jo nuomone, sako *mėgiamas*, bet Lietuvoje išeinančioje spaudoje visur vartojama *mėgstamas*. Kaip taisyklingiau?

Šiuo klausimu jau esame rašę 1971 m. liepos-rugpjūčio mėn. numeryje. Kadangi tai buvo jau gana seniai, tai čia dar apie tai paaiškinsime.

Mėgiamas (ar *mėgstamas*) yra esamojo laiko neveikiamosios rūšies dalyvis. Šie dalyviai padaromi labai paprastai: imamas esamojo laiko trečiojo asmens veiksmažodis ir prie jo pridedama galūnė *-mas*, pvz.: *myli* — *mylimas*, *neša* — *nešamas*, *valgo* — *valgomas*, *mėgsta* — *mėgstamas*. Tad iš kur atsirado toji forma *mėgiamas*? Tai yra tarmybė. Kai kuriose tarmėse veiksmažodis *mėgti* taip asmenuojamas: aš *mėgiu*, tu *mėgi*, jis *mėgia*. Tai darydami esamojo laiko neveikiamosios rūšies dalyvį, prie *mėgia* pridedame galūnę *-mas* ir gauname *mėgiamas*. Bendrinėje kalboje ši tarminė forma nevertotina.

LAIKO GALININKAS

Kitas skaitytojas prašo daugiau paaiškinti apie laiko galininko vartojimą. Jis primena, jog mes sakome, kad kas nors įvyko, įvyksta ar įvyks *rudeni*, *vasarą*, *pirmadieni*, *naktį*, *dieną*, *septintą valandą* ir pan., bet klausia, dėl ko nevertojame laiko galininko, kalbėdami apie mėnesius. Juk nesakome,

kad kas nors atsitinka *vasarį, kovą, gegužį, rugsėjį*. Paprastai tokiais atvejais sakome: *vasario mėnesį, kovo mėnesį* ir t.t.

Atsakydami į šį klausimą, norime priminti, kad laiko reikšmę turi ne bet kokių, o tik tai laiką reiškiančių daiktavardžių galininkas. Aiškiausią laiko reikšmę turi paros dalių, metų laikų, savaitės dienų pavadinimai ir valandos, minutės, sekundės. Pvz.: Kas *rytelį vakarėlį* į darželį ėjau. *Rudeni* krinta medžių lapai. *Sekmadieni* žmonės nedirba. Tai įvyko *penktą valandą*. Tik tokių laiko galininko pavyzdžių tepateikia akademinė "Lietuvių kalbos gramatika" (Vilnius, 1965, t. I, p. 197-198), o taip pat J. Jablonskis "Linksnuose ir prielinksniuose" (Rinktiniai raštai, Vilnius, 1957, t. I, p. 617-618). Nė viename šių veikalų prie pavyzdžių nėra nė vieno mėnesių pavadinimo galininko.

Mėnesių pavadinimų galininkas vienas pats laiko aplinkybei nevartojamas, matyt, dėl to, kad mėnesių vardai neturi tokios ryškios laiko reikšmės, kaip kiti laiką rodantieji daiktavardžiai, o kai kurie mėnesius reiškiantys žodžiai turi dar ir kitą reikšmę, pvz.: *sausis* "sausumas", *vasaris* "vasarinis", *kovas*, *balandis*, *gegužė* — paukščių vardai, *liepa* — medis. Norėdami sustiprinti mėnesio pavadinimo laiko reikšmę, prie jo pridėdame žodį *mėnuo*: *sausio mėnuo*, *gegužės mėnuo*, *rugsėjo mėnuo*. . . Iš tokio junginio daromas ir laiko galininko reikšmės pasakymas, t.y. imamas žodžio *mėnuo* galininkas kartu su mėnesio pavadinimo kilmininku: *sausio mėnesį*, *gegužės mėnesį*, *rugsėjo mėnesį*. . . Mėnesio pavadinimo laiko reikšmę gali sustiprinti ir prie jo einantis pažyminy *visas*. Tokio "sustiprinto" pavadinimo galininkas jau pajėgia be žodžio *mėnuo* išreikšti laiko aplinkybę: *visą sausį*, *visą gegužę* (ar *gegužį*), *visą rugsėjį*. . .

Reikėtų dar paminėti, kad užuot sakius *vakarą*, bendrinėje kalboje yra įsigalėjęs ir *vakare*. Pietvakarių Lietuvoje taip pat sakoma *ryte*, bet tai tarminė forma, bendrinei kalbai nelabai teiktina. Užuot vartojus laiko galininką *naktį*, galima vartoti ir prieveiksmį *nakčia*.

Kartais laiką gali reikšti galininkai tokių daiktavardžių, kurie aiškios laiko sąvokos nežymi, pvz. *turgus*, *sezonas*, *akimirksnis*, *ketvirtis* ir kt., tačiau tokiu atveju būtinas pažyminy. Pvz.: *Praeitą turgų* labai pigiai nusipirkau obuolių. *Šį sezoną* buvo labai daug darbo. Tai tęsėsi tik *vieną akimirką*. *Šį ketvirtį* bus daugiau pamokų.

Laiko reikšmės galininkai kartais gali turėti pakaitalų, kuriais taip pat nusakomas laikas. Dažniausi tų pakaitalų — *laiko įnagininkas*, *laiko vietininkas* ir *prielinksnis per*. Pvz.: *vidurnaktį*, *vidurnakčiu*, *vidurnaktyje*; *patį darbymetį*, *pačiu darbymečiu*, *pačiame darbymetyje*, *per patį darbymetį*. Tačiau šie pakaitalai tinka ne kiekvienu atveju, ypač reikia būti labai atsargiam su vietininku, nes dažnai jis panašiais atvejais netaisyklingai pavartojamas. Apie netaisyklingą jo vartojimą jau esame nemažai rašę šiame skyriuje.

Mūsų inteligentija vis labiau ir labiau pradeda laiką žyminčius galininkus keisti gramozdiškomis konstrukcijomis su polinksniu *metu*, pvz.: *dienos metu*, *vasaros metu*, *darbymečio metu* ir pan. Šių konstrukcijų negalima griežtai smerkti, bet bus daug trumpiau, paprasčiau ir sklandžiau, jeigu šiais atvejais vartosime laiko galininką.

Lietuvių kalbai, ypač tarmėms ir senesniems raštams, būdingas trukmę reiškiantis laiko galininkas, kartais vadinamas *pobūvio* galininku. Jis paprastai vartojamas po slinkties veiksmažodžių ir rodo, kas kurį laiką *išeina*, *pasitraukia*, *išvyksta*, *atvyksta*. Pvz.: Tik *valandėlę išėjau iš namų*. Jis tik *minutę* pasitraukė nuo ligonio. Daržan ji *kėlias minutes teisėjo* (J. Jabl.). Atostogų jis išvažiavo *visą mėnesį* (J. Jabl.). Dabar po slinkties veiksmažodžių vietoj pobūvio galininko vis dažniau vartojamas laiko naudininkas, kuris bendrinei kalbai yra priimtinas, pvz.: *išėjo valandėlei*, *išvažiavo visam mėnesiui* ir t.t. Tačiau naudininku negalima keisti tokio galininko, kuris rodo tik paprastą trukmę ir neturi jokio tikslo atspalvio, pvz.: *Minutėlei* (= *Minutėlę*) pasigėrėkim tokiu gražiu vaizdu.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Kompozitorius Vivaldi (1678-1740), sukūręs 40 operų, 2 oratorijas, 24 kantatas ir 500 koncertų, buvo kunigas.

- Ktvirtame pasaulio katalikų vyskupų sinode Romoje suvažiavusiems vyskupams sakdamas kalbą, popiežius Jonas Paulius II pabrėžė reikalą kalbėti už tuos, kurie yra priversti tylėti — už esančius už geležinės uždangos. Suvažiavime ir spaudoje buvo pastebėtas negalėjimas atvykti Lietuvos vyskupu.

- Liurdas po Paryžiaus yra labiausiai lankoma vieta Prancūzijoje. Paskutiniais metais Liurdą aplankė 5 mil. maldininkų. Nuo Marijos apsiareiškimo 1838 m. Bažnyčia, talkinama gydytojų biuro, pripažino 64 stebuklingus išgijimus. Paskutinis jų — prancūzo Sere Perrin. Jo pusė kūno buvo paralyžiuota, ir jis jau beveik buvo apakęs. Liurde 1970 m. staiga išgijo ir,

po ilgesnio tyrimo, 1978 m. jo išgijimas pripažintas gamtiniais priemonėmis neišaiškinamas, stebuklingas. Liurdas turi 18.300 gyventojų, bet net 380 viešbučių ir namų keleiviams, o taip pat 500 suvenyrų krautuvių.

- Guyanoje buvo nužudytas kun. Bernard Bark, S.J., 54 m., kolegijos dėstytojas; buvo užpultas ir mok. M. James per priešvalstybines demonstracijas. Policija areštavo įtariamą žudiką, kuris pasisakė esąs narys vadinamosios Izraelio namų sektos.

- Njujorke nužudžius gengsterį C. Galante, arkivyskupija nesutiko jo katalikiškai laidoti.

- Prof. Adomas Varnas, šimtmetis dailininkas, mirė liepos 19 d. Čikagoje. Jis yra nupiešęs daug portretų, gamtovaizdžių, parūpinęs Lietuvos banknotų bei pašto ženklų piešinius, paruošęs karikatūrų knygą ir Lietuvos kryžių albumą.

Vanda Alekniene

Vanda Aleknienė

Dailininkė Vanda Aleknienė meną studijavo Čikagos Meno institute ir pas privačius dailininkus. Ji yra dalyvavusi įvairiose amerikiečių ir lietuvių dailininkų parodose Čikagoje, Clevelande, Mt. Vernon, NIAA (Indiana). Lietuvių Skaučių Seserijos vadija suruošė jos pirmąją individualinę parodą Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, šių metų spalio mėn. 12-21 d. Šis "Laiškų lietuviams" numeris iliustruotas jos kūrinių nuotraukomis.

• Lenkijoje Kristaus Kūno šventės proga Varšuvoje procesijoje dalyvavo apie 200.000 žmonių, o Krokuvoje apie 150.000.

• JAV katalikai ir mormonai, bendrai veikdami, pradėjo gaminti religinius filmus. Pirmasis — "In Search of Historic Jesus".

• Lafayette vyskupas G. Frey paskyrė seselę Joanną Valoni vyskupijos kanclere. Prieš tai ji metus buvo vyskupijos sielovados planuotoja.

• Šv. Bernadetos tėvų namus, kur augo būsimoji šventoji, Liurde gerokai apnaikino gaisras, kuris kilo dėl ten apsigyvenusiųjų rūkymo.

• Barbados salos respublika yra 91-ma valstybė, dabar užmezgusi diplomatinis santykius su Vatikanu.

• V. Vokietijoje, Šveicarijoje ir Liuksemburge katalikai su liuteronais surengė pamaldas 50-je šventovių už persekiojamus krikščionis Čekoslovakijoje.

• Septyni šimtai bažnytinių bendruomenių mokslo įstaigų atstovų buvo suvažiavę į Notre Dame universitetą JAV-se aptarti privačioms

mokykloms susidarančių pavojų ir sunkumų. Tas kongresas išrinko šešias studijų komisijas, kurios pateiks pasiūlymus atitinkamoms bažnyčioms ir JAV vyriausybei, siekiant šių privačių aukštųjų mokyklų gerovės. Iš viso JAV-se yra apie 1.500 privačių universitetų ir kolegijų, kurių pusė yra bažnytinės. Kitas panašus privačių aukštųjų mokyklų kongresas įvyks vasario mėnesį Vašingtone.

• Teatro ir filmų aktorė Claudette Colbert šiemet Katalikų aktorių gildos pagerbta specialiu žymeniu.

• Aktorei Hildegarde Šv. Jono universitetas suteikė muzikos garbės daktarės laipsnį.

• Komunistinėje Kinijoje pirmą kartą laikraštis "Pasaulio pažinimas" buvo idėtas popiežiaus paveikslas su aprašymu.

• Popiežiui Jonui Pauliui II pakėlus į kardinolus 15 vyskupų, kardinolų skaičius paaugo iki 135; kaip spėjama, nepaskelbtasis kardinolas gali būti Vilniaus ištremtasis arkivyskupas J. Steponavičius. Kardinolų skaičius sumažėjo,

mirus JAV kard. J. M. McIntire, Urugvajaus kard. Barbieri, Italijos kard. Ottaviani, kard. Wright.

• Raudonieji sukilėliai iš vienos misijų liginės Rodezijoje pagrobė 50 žmonių, jų tarpe vieną kunigą jėzuitą, 6 seseles ir 10 misijose dirbusių šeimų.

• Komunistinėje Kinijoje dar tebegyvena 12 Dieviškojo Žodžio kunigų misijonierių ir 9 vienuoliai broliukai, kurie visi yra kinai. Kai kurie buvo keliolika metų laikomi kalėjime. 1975 metais mirė kalėjimuose 23 m. išlaikytas Pekino katalikų universiteto rektorius Petras Sun. Kinijoj dar išlikusios 28 seselės, Šv. Dvasios kongregacijos narės.

• Naujuoju pasaulio vyskupų sinodo gen. sekretoriumi popiežius Jonas Paulius II paskyrė slovą kunigą Josef Tomko.

• Dėl gimimų kontrolės naudodama piliules, viena 27 m. Kalifornijos Fullertono moteris gavo apopleksiją ir dalinį paralyžių. Teismas iš tų piliulių gamintojų — Ortho Pharmaceutical bendrovės — jai priteisė 2,5 mil. dolerių.

• Kardinolas Ottaviani, 88 m., itakingas konservatyviųjų pažiūrų Vatikano vadovaujantis hierarchas, mirė rugpiūčio 3 d.

• Austrijoje, Salzburgo mieste, studijuojančių teologiją studentų skaičius per paskutinius 15 m. patrigubėjo ir dabar siekia 514.

• Irane yra apie 30.000 katalikų, kuriuos aptarnauja 55 kunigai. Tame krašte yra 18 didelių bažnyčių ir 20 kopytėlių.

• Kenčiančios Bažnyčios sąjūdžio kongresas įvyko Koenigsteine, V. Vokietijoje. Dalyvavo 600 delegatų iš 30 tautų, jų tarpe ir lietuviai. Kongreso tema buvo: "Krikščionybė — visos Europos viltis".

• Tarptautinis 42-ras Eucharistinis kongresas įvyks 1981 m. liepos 16-23 d. Liurde.

• Kard. J. Wright, aukščiausiai iškilęs JAV dvasininkas, mirė rugp. 10 d., sulaukęs 70 m. Jis buvo prefektas Dvasininkų kongregacijos, kurios žinioje yra 350.000 katalikų kunigų pasaulyje. Nuo 1978 m. po operacijos jis tegalėjo judėti tik vežiojamoje kėdėje.

• Jėzuitų vyr. vadovas kun. Arrupe yra penktą kartą išrinktas Pasaulinės vyrų vienuolynų sąjungos pirmininku.

• Kazys Škirpa, pirmasis Lietuvos kariuomenės savanoris, Lietuvos aktyvistų kūrėjas, Lietuvos įgaliotas ministeris Berlyne, Laikinosios Lietuvos vyriausybės ministeris pirmininkas, mirė rugpiūčio 18 d. Vašingtone.

• Rusų religinio meno paroda buvo suruošta Metropolitan muziejuje Niujorke. Iš Kremliaus i muziejų buvo atgabenta 100 religinio meno kūrinių. Lėšų tam reikalui skyrė R. Wood Johnson fondas. Parodai pasibaigus rugsėjo 2 d., ji buvo perkelta į Paryžių.

• Katalikų charizmatiniame suvažiavime St. Leo, Floridoje, dalyvavo per 3000 tos valstijos katalikų.

• Tokio mieste, Japonijoje, 50 m. gyvavimo sukaktį atšventė katalikų kunigų seminarija. Tame mieste veikia ir katalikų universitetas.

• Prancūzijoje šiemet iškilmingai minima 100 m. sukaktis nuo mirties šv. Bernadetos, kuriai Liurde pasirodė Švč. M. Marija.

• Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos XI suvažiavimas, skirtas paminėti Vilniaus universiteto 400 m. sukaktį, įvyko rugpiūčio 31 - rugsėjo 2 d. Čikagoje.

J. Pr.

"Laiškų lietuviams" konkursas

Ateinančių metų pradžioje švenčiame "Laiškų lietuviams" 30 metų sukaktį. Sukaktuvinių metų proga skelbiame dvidešimt pirmąjį straipsnio konkursą. Galima rašyti straipsnį šiomis temomis: 1. "Laiškų lietuviams" vieta mūsų spaudoje; 2. Kaip aš suprantu tikėjimą; 3. Mišrių šeimų problemos. Tas pats asmuo gali rašyti ir tris straipsnius — visomis minėtomis temomis.

Rašinys turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną į atskirą vokelį, atsiųstas redakcijai iki 1980 m. kovo mėn. 1 dienos. Už geriausius rašinius bus skiriamos 4 premijos: I — 150 dol., II — 100 dol., III — 75 dol., IV — 50 dol. Turime tik IV premijos nuolatinę mecenatę S. Rudokienę. Tikimės, kad atsiras savanorių ir kitoms premijoms.

Pirmoji tema siūloma dėl to, kad švenčiame šio žurnalo jubiliejų. Antroji tema, manome, visiems aiški. Rašant straipsnį trečiajame tema, galima pareikšti savo nuomonę, ar mišrių šeimų kūrimą smerkti, ar pateisinti; kokios gali kilti problemos; kaip jas išspręsti; kaip mišrių šeimų išvengti ir t.t.

ATSIUSTA PAMINĖTI

LITHUANIAN WRITERS IN THE WEST. An Anthology. Foreword by Michael Novak. Introduction by Rimvydas Šilbajoris. Edited by Alina Skrupskelis. Prints by Giedrė Žumbakis. Lithuanian Library Press and Loyola University Press, Chicago, Ill., 1979. Didelis formatas, kieti viršeliai, 387 psl., kaina 20 dol. Tai meniškai ir profesionališkai išleista žymesniųjų išeivijos poetų, dramaturgų bei rašytojų antologija. Šiam dideliam darbui buvo sutelkta labai daug kompetentingų asmenų: literatu, vertėjų, menininkų. Ši knyga būtų labai graži ir naudinga dovana lietuviškai nekalbantiems, norint juos supažindinti su išeivijos lietuvių poezija, drama, novele.

Kun. dr. Jonas Gutauskas. DIDŽIŪJŲ BENDRIJOS TĖVŲ MIN-TYS. Išleido "Krikščionis gyvenime" leidykla 1979 m. Kieti viršeliai, 303 psl., kaina 7 dol. Tai naudinga knyga, supažindinanti skaitytojus su didžiųjų Bažnyčios Tėvų (kurie čia visai be reikalo vadinami kažkokios "Bendrijos" tėvais) mintimis.

Liudas Dovydenas. VASAROS VIDUDIENIS. Novelės. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1979 m. Čikagoje. Kieti viršeliai, 243 psl., kaina 8 dol.

Adolfas Venclauskas. KOVOJE SU MILŽINU. Išleido Akademinio Skautų Sąjūdžio Filisterių Worcesterio skyrius 1979 m. Viršelio piešinys Vlado Vijeikio. 230 psl., kaina nepažymėta.

Stasys Maziliauskas. MERKELIS GIEDRAITIS. Žemaičių vyskupas, kunigaikštis, Vilniaus akademijos protektorius, ir jo ypatingieji laikai. Keturių šimtų metų Vilniaus universiteto jubiliejui paminėti. 215 psl., kaina nepažymėta.

Albertas Zubras. MOKSLO KELIAS. Vilniaus universitetui 400 metų. Australijos lietuvių Fondo leidinys, P. O. Box 11, Melbourne, Vic., 3051. 82 psl., kaina nepažymėta. Taip pat to paties autoriaus ir tos pačios leidyklos atsiųstas anglų kalba leidinėlis "Lithuanian Review", kuriame aprašomas Vilniaus universitetas su gausiomis iliustracijomis.

Zenta Tenisonaitė. VIENIŠI VĖJO VAIKAI. Eilėraščiai, išleisti 1979 m., 48 psl.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA, No. 27-34. Vertė Vita Matusaitienė. Leidžia Lietuvių R. Katalikų Kunigų Vienybė, 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Vienos knygelės kaina — 1 dol. Užsakant 10 ar daugiau — 50 centų.

LITANIJA. Iš Lietuvos gautų sonetų Marijos litanijos temomis leidinėlis. Išleido Šv. Kazimiero parapija Brazilijoje, C.P. 4421, 01000 Sao Paulo, Brasil.

LITUANUS, Vol. 25, No. 3. Administracijos adresas: 6621 S. Troy, Chicago, Ill. 60629.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Kristina Parėšytė, Nijolė Užubalienė, Danutė ir Gediminas Vakariai. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vilijos Eivaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telefonas 737-8400. Nek. Prasiidėjimo Šv. Marijos Seserų spaus-tuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.